

EUSBSR
EU STRATEGY
FOR THE BALTIC
SEA REGION

Poliitikaülevaade

ELi keskkonda ja kemi- kaale käsitlevad õigusaktid

Valters Toropovs
Antonia Reihlen
Heli Nõmmsalu
Zita Dudutyte

Omavahelised
seosed ja sünergia

Poliitikaülevaade

ELi keskkonda ja kemikaale käsitlevad õigusaktid:

Veepoliitika raamdirektiiv, merestrateegia raamdirektiiv,

IPPC/tööstusheite direktiiv, REACH määrus ja jäätmete direktiiv

Omavahelised seosed ja sünergia

Valters Toropovs

Antonia Reihlen

Heli Nõmmsalu

Zita Dudutyte

Välja antud Euroopa Liidu Läänemere strateegia
prioriteetse valdkonna ohtlikud ained raames

Valters Toropovs/Antonia Reihlen/Heli Nõmmsalu/Zita Dudutyte

ELi keskkonda ja kemikaale käsitlevad õigusaktid:
Veepoliitika raamdirektiiv, merestrateegia raamdirektiiv,
IPPC/tööstusheite direktiiv, REACH määrus ja jäätmete
raamdirektiiv - omavahelised seosed ja sünergia

Mistahes siin avaldatud seisukohad esindavad ainult neid autoreid.

© Copyright 2013

Tõlge eesti keelde: Heli Nõmmsalu

Sisukord

Lühendid	4
Sissejuhatus	5
1. Õigusraamistikud	6
1.1. Veepoliitika raamdirektiiv ja keskkonna kvaliteedi piirväärtused	7
1.1.1. Eesmärgid	7
1.1.2. Peamised õiguslikud vahendid/põhimõtted eesmärkide saavutamiseks	8
1.1.3. Meetmed	9
1.2. Merestrateegia raamdirektiiv	10
1.2.1. Eesmärgid	10
1.2.2. Peamised õiguslikud vahendid/põhimõtted eesmärkide saavutamiseks	10
1.3. Jäätmeid käsitlevad õiguskatid	11
1.3.1. Jäätmeid käsitlevate õigusaktide struktuur	11
1.3.2. Ohtlikud jäätmed	11
1.3.3. Jäätmete hõlmatus - piir REACHi ja jäätmeid käsitlevate õigusaktide vahel	11
1.4. Saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiiv/ tööstusheite direktiiv	12
1.4.1. Eesmärgid	12
1.4.2. Peamised õiguslikud vahendid/põhimõtted eesmärkide saavutamiseks	12
1.5. REACH ja klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise määrus	14
1.5.1. Ülevaade	14
1.5.2. Peamised õiguslikud vahendid/põhimõtted eesmärkide saavutamiseks	14
2. Õigusraamistike omavahelised seosed ja sünergia	17
2.1. Veepoliitika raamdirektiivi ja tööstusheite direktiivi peamised omavahelised seosed	19
2.2. Veepoliitika raamdirektiivi ja REACH määruse peamised omavahelised seosed	20
2.3. Merestrateegia raamdirektiivi, veepoliitika raamdirektiivi ja REACH määruse peamised omavahelised seosed	21
2.4. REACH määruse ja tööstusheite direktiivi peamised omavahelised seosed	21
2.5. Kemikaale ja jäätmeid käsitlevate õigusaktide omavahelised seosed	22
2.5.1. Taaskasutusse võetud ained	22
2.5.2. Jäätmete alane teave REACH järgi	22
2.5.3. Otsene seos kemikaalide ja jäätmete vahel	23
2.5.4. Koostöö ametiasutuste tasemel	24
3. Soovitused esmasteks sammudeks	25
3.1. Kuidas pääseda ligi REACH infole ja seda kasutada?	25
3.2. Kuidas on keskkonnaluba kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga?	26
3.3. Kuidas on keskkonnaluba kooskõlas REACH määrusega?	27
3.4. Kuidas kasutada seireandmeid?	27
3.5. Millised on järgmised sammud?	28

Lühendid

BREF	Parima võimaliku tehnika referentsdokument
CLP	CLP (klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise) määrus
DNEL	Tuletatud mittetoimiv tase
DPD	Ohtlike valmististe direktiiv
EPER	Euroopa saasteainete heitkoguste register
EPRT	Euroopa saasteainete heite- ja ülekanderegister
ECHA	Euroopa Kemikaaliamet
ELV	Heite piirväärtus
EL	Euroopa Liit
EQS	Keskkonna kvaliteedi piirväärtus
GHS	Kemikaalide liigitamise ja märgistamise globaalne harmoneeritud süsteem
IPPC	Saastuse kompleksne vältimine ja kontroll
KMR	Kantserogeenne, mutageenne, reproduktiivtoksiline
MSRD	Merestrategie raamdirektiiv
OA	Ohtlik aine
PNEC	Aine arvutuslik mittetoimiv sisaldus (kontsentratsioon) keskkonnas
PVT	Parim võimalik tehnika
REACH	Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine
RIPE	REACH-määruse jõustamise teabeportaal
SDS	Ohutuskaart
THD	Tööstusheite direktiiv
VMK	Veemajanduskava
VOA	Väga ohtlikud ained
WFD	Veepoliitika raamdirektiiv

Sissejuhatus

Antud poliitikaülevaade eesmärgiks on selgitada nende ELi õigusraamistike omavahelisi seoseid, mis sisaldavad kemikaalide käitlemise alaseid sätteid. Keskendutakse keskkonnale ohtlikele ainetele ja keskkonnariskidele. Me mõistame omavahelisi seoseid kui:

- > **Ametlikke seoseid otseviidetena ühest õigusraamistikust teisele** (näiteks osaline autoriseerimisest vabastus ainetele, mis on reguleeritud IPPC/THD all või THD viide kandidaatainete loetelus olevatele ainetele nende heitkoguste seireks);
- > **Mitteametlikke seoseid/võimalikke sünergiaid**, mis tekivad, kui kasutada ühe õigusraamistiku all olevaid meetodeid või teavet teise kontekstis;
 - ettevõtete poolt (näiteks REACH teabe kasutamine keskkonnavalude taotlemiseks või REACH meetodite kasutamine vastavuse tõendamiseks; keskkonda jõudvate kontsentratsioonide modelleerimine),
 - ametiasutuste poolt (näiteks PNECide kasutamine ELVde tuletamiseks või põhjendamiseks).

Veepoliitika raamdirektiiv 2000/60/EÜ, IPPC direktiiv 2008/1/EÜ (THD 2010/75/EL), REACH määrus 2006/1907/EL ja merestrateegia raamdirektiiv 2008/56/EÜ on ELi keskkonda käsitlevate õigusaktide peamiseks sammuks. Antud õigusaktide rakendamine uutes liikmesriikides on kaasa toonud palju väljakutseid ning see jätkub ka tulevikus. IPPC/THD raames reguleeritud käitised võivad avaldada mõju veekeskkonnale, nt otseste või kaudsete saasteainete heitmete kaudu, veevõtuga, jne. Käitistele väljastatud keskkonnavalude peavad kindlustama, et tööstusheitmed ei põhjustaks Euroopa Liidus ja siseriiklikult kehtestatud keskkonnavaliteedi piirväärtuste, sealhulgas

vee-alaste õigusaktidega määratud piirväärtuste ületamisi. REACH määrus peaks andma põhjalikku teavet kemikaalide kohta, sealhulgas veekeskkonnale ohtlike ainete osas, mis omakorda võiks toetada vett käsitlevate õigusaktide rakendamist.

Antud poliitikaülevaade näitab, kuidas erinevaid õigusakte saaks rakendada viisil, et saavutada vastastikune eesmärkide jõustamine ja sünergia. Erilist rõhku pannakse sellele, kuidas IPPC/THD ja REACH võiksid toetada veepoliitika raamdirektiivi ja merestrateegia raamdirektiivi eesmärkide rakendamist. Käesolev dokument näitab antud õigusraamistike kõige olulisemaid omavahelisi seoseid, rõhutab väljakutseid, mis see Balti riikide ja Poola pädevatele asutustele kaasa toob ning kuidas neid lahenda.

Käesoleva dokumendi eesmärgiks on:

- > tutvustada ELi keskkonnavalude õigusakte ja nende omavahelisi juriidilisi seoseid kõigile asjahuvilistele;
- > anda konkreetseid ideid ja soovitusi, kuidas õigusaktide rakendamisel luua sünergiaid ning tulemuslikumalt ja tõhusamalt kemikaale ohjata;
- > olla lähtekohaks edasistele poliitilistele aruteludele nii siseriiklikul kui ELi tasandil.

Antud poliitikaülevaade on peamiselt suunatud riiklikele pädevatele asutustele ja piirkondlikele ametiasutustele, kes vastutavad ohtlike ainete ohjamise alaste poliitikate rakendamise ja jõustamise eest eelpoolmainitud poliitikate kontekstis; eriti aga neile, kes väljastavad keskkonnavalusid ja viivad läbi tööstusheitmete seiret ning sätestavad meetmeid ohtlike ainete heitkoguste vähendamiseks.

1. Õigusraamistikud

Antud dokument keskendub kemikaalide heitmetele ja kemikaalidega kokkupuutele veesektoris ELi keskkonda ja käitiseid käsitlevate õigusaktide raames sest:

- a) veesektor on prioriteetne, kuna ta on valamuks paljudele otsestele ja kaudsetele heidetele ning nende kahjulikku mõju veekeskonnale on täheldatud, veekeskond on aluseks ka toiduahelale;
- b) õhu kvaliteeti käsitlevad õigusaktid keskenduvad traditsioonilistele saasteainetele ja ohtlike ainete mõju on ebatõenäoline,¹ kuna seal on kõrge lahjenduse ja enamike ainete puhul kiire lagunemine;

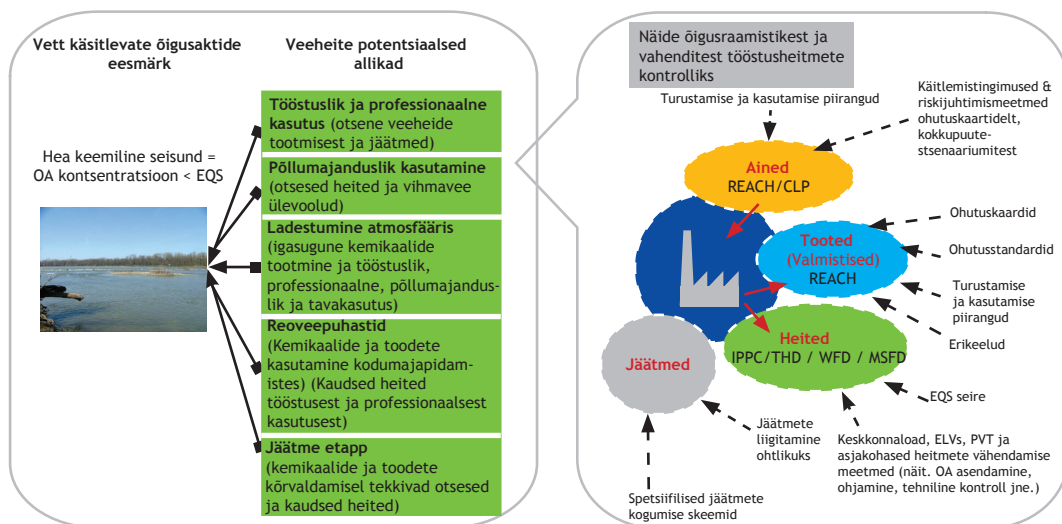
¹ Püsivad orgaanilised saasteained (POP) on erandiks, kuna need kanduvad edasi õhu kaudu ning lõpuks sadestuvad või akumuleeruvad keskkonnas. Seega, kuna POPid on üsna rangelt ja spetsiifiliselt reguleeritud, seda osa keskkonda käsitlevatest õigusaktidest järgnevas arutelus ei puudutata

- c) kõikehaaravat mullakaitse alast õigusraamistikku, mida võiks vaadelda potentsiaalsete omavahe-
liste seoste suhtes nii REACHi kui ka käitiseid ja veekeskonda käsitlevate õigusaktidega, siiani ei eksisteeri.

Veekaitset käsitlevate õigusaktide eesmärk on saavutada hea pinnavee kvaliteet, kuid vastavaid rakendamise vahendeid on määratletud minimaalselt.

Pinnavee hea seisund, mis lähtub keemilisest seisundist, sõltub ohtlike ainete heidete ohjamisest. Ohtlike ainete heidete allikaid reguleerivad aga teised õigusaktid. Joonis 1 näitab antud poliitikaülevaates käsitletavate õigusraamistike ulatust ja kõige tähtsamaid vahendeid.

Joonis 1. Potentsiaalsed heitmete allikad vette, õigusraamistikud ja vahendid ohtlike ainete heitmete ohjamiseks.

Et mõista terviklikku pilti nende õigusraamistike omavahelistest seostest ning kuidas nad mõjutavad üksteist ja veekvaliteeti, peab teadma vähemalt baasinfot iga

õigusakti kohta. Seega on järgnevates peatükkides antud lühiülevaade kõige olulisematest õigusraamistikest.

1.1. Veepoliitika raamdirektiiv ja keskkonna kvaliteedi piirväärtused

1.1.1. EESMÄRGID

Veepoliitika raamdirektiiv - 2000/60/EÜ võeti vastu selleks, et kehtestada uus terviklik kord siseveekogude, piiriveekogude, rannikuvee ja põhjavee kaitsmiseks, muu hulgas ka meetmed prioriteetsete (ohtlike) ainete keemilise saaste ohjamiseks.

Veepoliitika raamdirektiiv määrab kindlaks pikaajalised eesmärgid prioriteetsete ainete ohjamise alal:

- > pinnavee ja põhjavee seisundi halvenemise vältimine, et saavutada pinna- ja põhjavee **hea keemiline seisund** aastaks 2015 läbi pinna- ja põhjaveekogude kaitse, parendamise ja taastamise;
- > järk-järgult **vähendada prioriteetsete ainete heidet ning lõpetada prioriteetsete ohtlike ainete heited, vettejuhtimine ning kadu pinnavette** aastaks 2020.

Veekogu **hea keemiline seisund** on saavutatud, kui prioriteetsete ainete ja teiste saasteainete, mis on loetletud direktiivis 2008/105/EÜ, WFD 'tütardirektiivis', sisaldus vastab **keskkonna kvaliteedi piirväärtustele**.

Direktiiv 2008/105/EÜ määratleb Euroopa Liidu "prioriteetsete ainete" nimekirja, mis põhjustavad märkimisväärselt ohtu vesikeskkonnale või vesikeskkonna kaudu ja sätestab keskkonna kvaliteedi piirväärtused (EQS). EQS tähendab teatava saasteaine või saasteainete rühma sisaldust vees, settes või elusorganismides, mida ei tohi inimeste tervise ja keskkonna kaitsmise huvides ületada.

Prioriteetsete ainete nimistus on **33 ainet või ainete rühma**, mis kujutavad probleemi Euroopa vetele. Selles loetelus on **13 ainet või ainerühma** määratud prioriteetseteks ohtlikeks aineteks. See tähendab, et nende heited, vettejuhtimine ja kadu tuleb lõpetada aastaks 2020. Antud loetelu on toodud allolevas tabelis 1.

Tabel 1. Veepoliitika raamdirektiivi prioriteetsed ained (direktiiv 2008/105/EÜ)

Nr	Prioriteetse aine nimetus	Prioriteetne ohtlik aine	Nr	Prioriteetse aine nimetus	Prioriteetne ohtlik aine
1	Alakloor		21	Elavhõbe ja selle ühendid	X
2	Antratseen	X	22	Naftaleen	
3	Atrasiin		23	Nikkel ja selle ühendid	
4	Benseen		24	Nonüülfenool	X
				4-nonüülfenool	
5	Bromodifenüüleeter	X	25	Oktüülfenool	
	Pentabromodifenüüleeter (derivaatide numbrid 28, 47, 99, 100, 153 ja 154)			4-(1,1',3,3'-tetrametüülbutüül)-fenool	
6	Kaadmium ja selle ühendid	X	26	Pentaklorobenseen	X
7	Kloroalkaanid, C10-13	X	27	Pentaklorofenool	
8	Klorofenvinfoss		28	Polüaromaatsed süsivesinikud	X
9	Kloropüriifoss			Benzo(a)püreen	X
10	1,2-dikloroetaan			Benzo(b)fluoranteen	X
11	Diklorometaan			Benzo(g,h,i)perüleen	X
12	Di(2-etiülheksüül)ftalaat (DEHP)			Benzo(k)fluoranteen	X
13	Diuroon			Indeno(1,2,3-cd)püreen	X
14	Endosulfaan	X	29	Simasiin	
15	Fluoranteen		30	Tributüültina ühendid	X
16	Heksaklorobenseen	X		Tributüültina-katsoon	X
17	Heksaklorobutadieen	X	31	Triklorobenseenid	
18	Heksaklorotsükloheksaan	X	32	Triklorometaan (kloroform)	
19	Isoproturoon		33	Trifluraliin	
20	Plii ja selle ühendid				

Prioriteetsete ainete nimistut uuendatakse WFD raames Euroopa Komisjoni poolt iga 4 aasta järel. Ained valitakse teadusuuringutest saadud tulemuste põhjal, mis viitavad sellele, et nad võivad põhjustada märkimisväärset ohtu inimese tervisele. Vaadatakse läbi umbes 2000 aine kohta käiv info, arvestades nende ohtlikkust, tootmiskoguseid ja sisaldusi pinnaveses.

1.1.2. PEAMISED ÕIGUSLIKUD VAHENDID/PÕHIMÕTTED EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

WFD hõlmab mitmeid tähtsaid eesmärkide saavutamise vahendeid: veemajanduskavad (VMK) koos meetmeprogrammiga, keskkonna kvaliteedi piirväärtused (EQS) ja pinnavee ökoloogilise ja keemilise seisundi seire.

Vesikonnad ja veemajanduskavad

Vee raamdirektiivi eesmärgiks on hõlmata kogu jõe valgala, et tagada läbi selle veekogu hea veekvaliteet, sõltumata halduspiiridest. **Veemajanduskava** väljatöötamine kogu jõe valdala piirkonnale väldib probleemide lükkamist teiste jurisdiktsioonide alla.

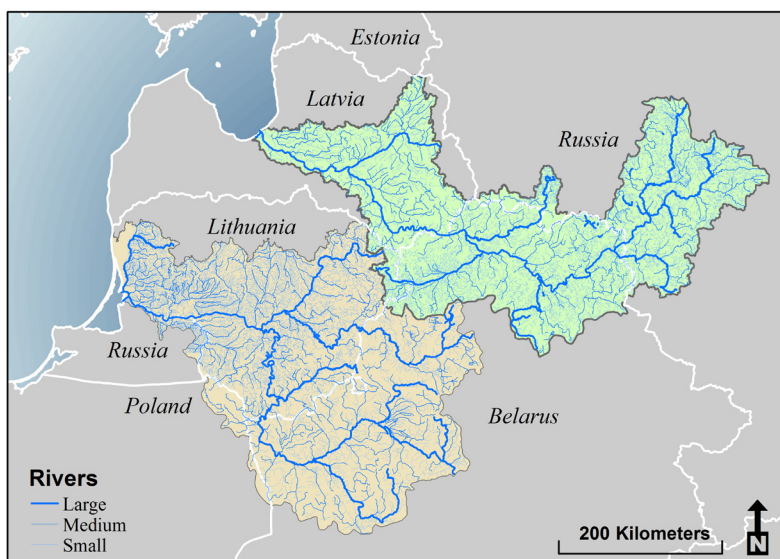
Põhiline WFD haldusvahend on **veemajanduskava**, mille liikmesriik peab koostama iga nende territooriumil asuva vesikonna jaoks. Rahvusvaheliste vesikondade jaoks, mis

jäävad Euroopa ühenduse piiresse, peavad liikmesriigid tagama koostöö ja võimalusel välja töötama ühtse rahvusvahelise veemajanduskava. Pädevad asutused peavad veemajanduskavad üle vaatama iga 6 aasta järel. Esmesed veemajanduskavad avaldati detsembris 2009 ja nendega määrati tegevused aastani 2015.

Veemajanduskavades on detailsetl kirjeldatud, kuidas vesikonna jaoks sätestatud eesmärgid tuleb seatud tähtja jooksul saavutada. Iga veemajanduskava koosneb mitmest tähtsast osast:

- > **Veekogu seisundi hindamine.** Antud protsess hõlmab vesikonna iseloomustamise koos veekogu keemilise staatuse väljaselgitamisega. Samuti on vajalik analüüsida inimtegevuse mõju nagu näiteks ohtlike ainete heited ja vettejuhtimine ning teha veekasutuse majandusanalüüs.
- > **Meetmeprogrammid.** Iga veemajanduskava peab sisaldama meetmeprogramme vee hea kvaliteedi saavutamiseks kogu jõe valgala ulatuses.
- > **Seire ja ülevaatamine.** Keemiline seire WFD järgi hõlmab kõik pinnaveed ja selle eesmärgiks on kontrollida vastavust ELi EQSdele. Lisaks peavad liikmesriigid tuvastama ja määratlema EQSid neile ohtlikele ainetele, mis võiksid siseriiklikult muret tekitada ning lülitada need seireprogrammidesse. Riigiasutused peavad seirama veekogude seisundit ning hindama meetmeprogrammide mõju.

Joonis 2. Daugava ja Nemunas piiriülesed vesikonnad. Need vesikonnad läbivad Venemaad, Lätit, Leedut, Valgevenet ja Poolat, ning jõed voolavad Läänemerre. Allikas: http://enrin.grida.no/databasin/index_maps.cfm

1.1.3. MEETMED

Iga liikmesriik võib ise otsustada, milliseid meetmeid vee hea kvaliteedi saavutamiseks kasutada. Siiski on WFD poolt ette antud mittetäielik loetelu teatud meetmetest. Meetmed jagatakse 'põhimeetmeteks' ning 'täiendavates meetmeteks':

- > **Põhimeetmed** hõlmavad muu hulgas neid, mis on nõutud juba Ühenduse õigusega, nt peavad liikmesriigid järgima heidete kontrolli, heidete piirväärtusi ning teatud direktiivide, nagu IPPC või nitraatide direktiiv, põhjal sätestatud keskkonnalubasid. Ka siseriiklikud õigusaktid saavad toetada veepoliitika raamdirektiivi eesmärkide saavutamist. WFD rõhutab, et kui eesmärgi või keskkonna kvaliteedi standardi saavutamiseks on vaja rakendada rangemaid tingimusi, kui on sätestatud Ühenduse seadustega, tuleb kohaldada rangemaid meetmeid².

- > **Täiendavad meetmed** on kavandatud ja rakendatud lisaks põhimeetmetele, et saavutada seatud eesmärgid.

Kohustuslikud meetmed veekogudele, mis ei vasta keskkonnaalastele eesmärkidele;

- > ebaõnnestumise põhjuste väljaselgitamine (nt reostuse allikate uurimine);
- > kõikide asjaomaste autoriseeringute ja heitelubade ülevaatamine;
- > seire ülevaatamine ja korrigeerimine vastavalt vajadusele;
- > vajaduse korral lisameetmete rakendamine saasteainete heidete ohjamiseks.

määruse Lisas XVII või rangemaid meetmeid heidetele kui on kirjeldatud BREFides (näiteks veelubades), kui see on põhjendatav vajadusega saavutada WFD eesmärgid

- 2 See tähendab, et liikmesriik võib kehtestada ainetele rangemaid piiranguid kui on sätestatud REACH

TEAVE

Pädev asutus	Keskkonnaamet: http://www.keskkonnaamet.ee/est
Prioriteetsete ainete nimistu	Keskkonnaministri määrus 21.07.2010 nr 32 „Veekeskkonnale ohtlike ainete ja ainerühmade nimistud 1 ja 2 ning prioriteetsete ainete, prioriteetsete ohtlike ainete ja nende ainete rühmade nimekirjad“
EQS	Keskkonnaministri määrus 09.09.2010 nr 49, muudetud 04.08.2011 „Pinnavee keskkonna kvaliteedi piirväärtused ja nende kohaldamise meetodid ning keskkonna kvaliteedi piirväärtused vee-elustikus“
ELV	Vabariigi Valitsuse määrus 31.07.2001 nr 269, muudetud 01.04.2010 „Heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise kord“
Vesikonnad	http://www.keskkonnaamet.ee/vesikonnad/
VMK	http://www.envir.ee/vmk
Seireprogramm	http://eelis.ic.envir.ee:88/seireveeb/
Seiretulemused	http://eelis.ic.envir.ee:88/seireveeb/

1.2. Merestrategia raamdirektiiv

Merestrategia raamdirektiiviga (MSRD - direktiiv 2008/56/EÜ) kehtestatakse ühenduse merekeskkonnapoliitika-alase tegevusraamistik. MSRD täiendab veepoliitika raamdirektiivi, laiendades veekaitset ELi mereakvatooriumile väljaspool rannikuvett.

1.2.1. EESMÄRGID

MSRD üldine eesmärk on saavutada ja säilitada mereakvatooriumi hea keskkonnaseisund aastaks 2020. MSRD seab eesmärgiks inimese ja loomade tervise kaitse, kuna see on seotud reostusega, mis avaldab otsest mõju merede bioloogilisele mitmekesisusele. MSRD rakendamisel nähakse ette piirkondlik lähenemisviis ning kehtestatakse ELi merepiirkonnad geograafiliste- ja keskkonnakriteeriumite põhjal.

MSRD hõlmab mereakvatooriumi, kaasa arvatud rannikuveed niivõrd, kuivõrd veepoliitika raamdirektiivis või muus ühenduse õigusaktis ei käsitleta merekeskkonna seisundi eriaspekte. Territoriaalveed ja nende keemiline seisund on kaetud veepoliitika raamdirektiiviga.

1.2.2. PEAMISED ÕIGUSLIKUD VAHENDID/PÕHIMÕTTED EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

Iga liikmesriik (tehes merepiirkonna raames koostööd teiste liikmesriikidega ja ELi mittekuuluvate riikidega) on kohustatud merepiirkonna või allpiirkonna jaoks välja töötama spetsiifilise strateegia. Strateegiad peavad sisaldama mereala keskkonnaseisundi üksikasjalikku hinnangut, määratlema hea keskkonnaseisundi kriteeriumid ja keskkonnavalused eesmärgid, seireprogrammi ning kuluefektiiv-

sed meetmed, mida kavandatakse hea keskkonnaseisundi saavutamiseks või säilitamiseks. Meetmeprogrammi tuleb hinnata keskkonnamõjude seisukohast ning teha üksikasjalik tasuvusanalüüs. Liikmesriikidelt ei nõuta konkreetsete meetmete võtmist juhul, kui puudub märkimisväärne oht merekeskkonnale või kui kulud oleksid merekeskkonda ähvardavaid ohtusid arvestades ebaproportsionaalselt suured, tingimusel et iga otsust jätta meetmed võtmata nõuetekohaselt põhjendatakse.

Mereala hea keskkonnaseisundi määratlus peab põhinema keskselt kokkulepitud kriteeriumitel ja metoodikastandarditel. Komisjoni otsus kriteeriumite ja metoodikastandardite kohta sisaldab mitmeid kriteeriume ja nendega seotud indikaatoreid 11 hea keskkonnaseisundi piiritlemise kvalitatiivse tunnuse suhtes, mis on ära toodud direktiivi lisas I.

Kaks üheteistkümnest kvalitatiivsest tunnusest on seotud saasteainetega, s.t. ohtlike ainete, mis põhjustavad riski merekeskkonnale või selle kaudu:

- > Tunnus 8: saasteainete kontsentratsioon on tasemel, mis ei põhjusta saastumisest tulenevaid mõjusid;
- > Tunnus 9: Saasteained kalades ja muudes inimtarbimiseks ette nähtud mereandides ei ületa ühenduse õigusaktide või muude asjakohaste standarditega kehtestatud tasemeid.

Tunnus 8 on seotud ainete või ainegruppidega, mis ületavad vastava EQSi merepiirkonna või allpiirkonnaga külgnevas ranniku- ja territoriaalvees ja mis on nimetatud kui prioriteetsed ained WFD lisas X. See on seotud ka ainete, mida heidetakse merepiirkonda, allpiirkonda või alarajooni ja mis osutuvad saasteaineteks, kuna nende heitkogused võivad põhjustada merekeskkonnale märkimisväärsed riske. See tähendab seda, et ka siin tuleb arvestada veepoliitika raamdirektiivi EQSga.

TEAVE

Pädev asutus

Keskkonnaministeerium: <http://www.envir.ee/1107554>

Õigusakt

Veeseadus (viimati muudetud 13.12.2012)

1.3. Jäätmeid käsitlevad õigusaktid

1.3.1. JÄÄTMEID KÄSITLEVATE ÕIGUSAKTIDE STRUKTUUR

Jäätmete raamdirektiiv (2008/98/EÜ) sätestab üldise õigusraamistiku jäätmete käitlusele ja kõrvaldamisele. Seda täiendab (EÜ) määrus 1013/2006, mis määratleb õiguslikud raamid jäätmesaadetistele. Komisjoni otsus 2000/532/EÜ kehtestab jäätmeliikide nimistu, mille järgi jäätmed on struktureeritud ja klassifitseeritud vastavalt päritolule ja laadile (muda, tuhk jne.). Vastavalt sellele klassifikatsioonisüsteemile eksisteerivad paljudel jäätmetel ohtlike jäätmete nn. "peegelkanded". Jäätme tekitajad peavad otsustama, kas klassifitseerida jäätmed ohtlikeks või mitte ja kui need klassifitseeruvad ohtlikeks, tuleb need märgistada tärniga.

Jäätmeid käsitlevate õigusaktide hulgas on eraldi direktiive nii selle kohta, kuidas tuleb eksluateerida prügilaid ja toimida jäätmete põletamise korral kui ka spetsiifilisi õigusakte, mis määratlevad detailideni jäätmekäitluse alase aruandluskohustuse liikmesriikides.

Samuti on rida õigusakte, mis puudutavad probleemtooteid nagu elektri- ja elektroonikaseadmed (WEEE), patareid, autod või pakendid ja neist tekkivaid jäätmeid ning kehtestavad eesmärgid nende kogumisele ja taaskasutamisele. Antud õigusaktid võivad olla seotud tooteid käsitlevate õigusaktidega või sisaldada tooteid puudutavaid nõudeid, mis keelustavad või piiravad teatud ohtlike ainete kasutamist, et ära hoida materjalivoogude saastumist ning muudavad seega jäätmete taaskasutamise või ringlussevõtu veelgi keerukamaks või võimatuks (näiteks direktiiv teatavate ohtlike ainete kasutamise piiramise kohta elektri- ja elektroonikaseadmetes (RoHS) või direktiiv kasutuselt kõrvaldatud sõidukite kohta).

Jäätmete raamdirektiivis on teatud jäätmetele, näit. plastmass, klaas või metallid, sätestatud ELi tasandil niinimetatud kriteeriumid, millal jäätmed lakkavad olemast jäätmed, et kindlustada ühtlustatud lähenemisviis, mis võimaldab otsustada jäätmetest tekkinud materjali staatus üle ja välja selgitada õiguslik kord, mille alla ta kuulub.

1.3.2. OHTLIKUD JÄÄTMEID

Jäätmed klassifitseeritakse ohtlikeks, kui need vastavad kasvõi ühele ohtlikkuse kriteeriumile, mis on sätestatud jäätmete raamdirektiivis. Enamus nendest kriteeriumitest on ühtlustatud ohukategooriatega ja klassifikatsiooni kriteeriumitega /klassifitseerimise ja märgistamise piirväärtustega direktiivide 67/548/EMÜ ja 99/45/EÜ järgi (vastavalt ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise määrus (EÜ) nr 1272/2008)³. Kemikaale käsitlevates õigusaktides olevad katsemeetodid (klassifikatsioon) on üldjoontes kohaldatavad ka jäätmetele. Siiski on jäätmete olemuse tõttu vajalikud mõned muudatused. Kohustust katsete läbiviimiseks määramaks, kas jäätmed on ohtlikud või mitte, ei ole. Jäätmete klassifitseerimiseks saab kasutada konventsionaalset meetodit, "kalkuleerides" jäätmete ohtlikkuse tulenevalt ohtudest inimese tervisele ja/või keskkonnale. Paljudel juhtudel on see raskendatud, kuna jäätmete koostis ei ole täielikult teada. Jäätmete klassifikatsioon ei ole täielikult ühtlustatud kemikaale käsitlevate õigusaktidega, sest reeglid, kriteeriumid ja piirtasemed on mõnedel juhtudel erinevad. Käesoleval ajal on see arutluse all.

1.3.3. JÄÄTMEDE HÕLMATUS - PIIR REACHI JA JÄÄTMEID KÄSITLEVATE ÕIGUSAKTIDE VAHEL

REACH viitab jäätmete definitsioonile jäätmete raamdirektiivi järgi. Üldiselt on jäätmed REACH reguleerimisalast välja arvatud. Seega, "mis tahes ained või esemed, mille valdaja ära viskab, kavatseb ära visata või on kohustatud ära viskama"⁴ on jäätmed ja ei saa olla REACH sätetele vastavaks subjektiks.

3 "1. Ohtlikud omadused nagu 'mürgine' (ja 'väga mürgine'), 'kahjulik', 'söövitav', 'ärritav', 'kantseroogeenne', 'reproduktiivtoksiline', 'mutageenne' ja 'keskkonnohtlik' omistatakse kriteeriumite põhjal, mis on ära toodud direktiivi 67/548/EMÜ ohtlike ainete klassifitseerimist, pakendamist ja märgistamist käsitlevate seaduste, määruste ja administratiivsete sätete ühtlustamise kohta Lisas VI. 2. Vajaduse korral kohaldatakse piirväärtuseid, mis on loetletud direktiivi 1999/45/EÜ liikmesriikide ohtlike valmististe klassifitseerimist, pakendamist ja märgistamist käsitlevate seaduste, määruste ja administratiivsete sätete ühtlustamise kohta Lisades II ja III"

4 Jäätmete raamdirektiiv, Artikkel 3.1; mõiste „jäätmed“

Antud mõiste eeldab, et isik, kes tegeleb aine, segu või objektiga, otsustab ise, kas need on jäätmed või mitte (kavatsus või nõue loobuda). Järelikult aine, segu või muu objekti staatuse üle ei saa otsustada objektiivselt, vaid tuleb silmas pidada nende sihtotstarbelist kasutust (kõrvaldamine või tootena kasutamine).

Juhtudel, kui eksisteerivad kriteeriumid, millal jäätmed lakkavad olemast jäätmed, peavad need jäätmete töötlemise eri etappides osalejad, kes kinnitavad, et kriteeriumid segule või objektile on täidetud, jäätmete etapi lõpus ja järelikult aine "toote etapi" alguses esitama vajaliku teabe.

1.4. Saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiiv/ tööstusheite direktiiv

1.4.1. EESMÄRGID

Saastuse Kompleksse Vältimise ja Kontrolli Direktiivi - IPPC (2008/1/EÜ) - kohaselt peavad liikmesriigid **keskkonnalubade ja järelevalvega** reguleerima **teatud tööstus- ja põllumajanduslikest käitistest tulenevaid heitmeid õhku, pinnasesse ning vette**. IPPC eesmärk on tekkekohas saastuse ennetamine, vähendamine ja kõrvaldamine.

IPPC rakendub ainult suurtele tööstustele, mis kuuluvad kuude kategooriasse: energia, metallide tootmine ja töötlemine, mineraalid, kemikaalid, jäätmekäitlus ja 'teised'. 'Teised' grupp hõlmab käitisi, mis tegutsevad paberimassi ja paberi tootmise, tekstiili töötlemise, naha parkimise, toiduainetööstuse ja kodulindude ning sigade intensiivkasvatuse valdkondades. Euroopa Liidus on selliseid käitisi umbes 52000.

IPPC direktiiv on läbi vaadatud ja uuendatud ning mitmed direktiivid on liidetud üheks direktiiviks - tööstusheite direktiiviks (THD). Seeläbi on ka väiksematele ettevõtetele kehtestatud erisätteid⁵.

THD ühendab ja asendab järgnevat seitset direktiivi:

- 1) suurte põletusseadmete direktiiv;
- 2) saastuse kompleksse vältimise ja kontrolli direktiiv (IPPC);
- 3) jäätmete põletamise direktiiv;
- 4) lahustite heitkoguste direktiiv;
- 5) kolm titaandioksiidi direktiivi (i) kõrvaldamine (78/176/EMÜ), (ii) seire ja järelevalve (82/883/EMÜ) ja (iii) reostuse vähendamise programmid (92/112/EMÜ).

5 2005. aasta novembris algatas Euroopa Komisjon ELi tööstusheiteid käsitlevate õigusaktide läbi vaatamise ja 17. detsembril 2010 avaldati uus tööstusheite direktiiv - THD (2010/75/EÜ), mis jõustus 6. jaanuaril 2011. aastal

Võrreldes varasemate direktiividega, eriti IPPCga, **karmistab THD heite piirväärtusi (kehtestamise korda)**. Käitised saavad üleminekuperioodi ja peavad aastaks 2016 vastama rangematele piirväärtustele.

THD eesmärgiks on ka 'parima võimaliku tehnika' (PVT) **kontseptsiooni tugevdamine**, et muuta nende kasutamine liikmesriikide vahel ühtlasemaks, nt ELi tasemel koostatud PVT dokumenti tuleb kasutada juhiseks keskkonnalubade tingimuste sätestamisel liikmesriikides. THD kehtestab mitmeid mehhanisme liikmesriikidele, et jälgida ning jõustada vastavust THDga. Need on seotud heitmete seirega, aruandlusega ning järelevalvega.

1.4.2. PEAMISED ÕIGUSLIKUD VAHENDID/PÕHIMÕTTED EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

THD rakendab kombineeritud lähenemist, et saavutada kõrgetasemeline keskkonnakaitse.

- > **Keskkonnakompleksload (edaspidi kompleksload)**. Iga direktiivis nimetatud käitis peab taotlema oma käitamiseks kompleksloa (tegevusluba), mis võib sisaldada teatud tingimusi. Kompleksloa tähtsad osad on:

Parim võimalik tehnika (PVT). PVT on kompleksloa põhinõue ja see peab olema loas kajastatud. See tähendab, et käitise käitamistingimuste kehtestamisel arvestatakse sellega, mis on tehniliselt võimalik (PVT). Kompleksloa tingimused tuleb määrata lähitaval kohalikest tingimustest, tehnilisest ja majanduslikust teostatavusest ning keskkonna olukorrast (nt ohtlike ainete sisaldus vees võrreldes EQSga). PVT referentsdokumendid (BREF) reguleeritud sektorite jaoks on olemas ja neid võib leida <http://eippcb.jrc.es/reference/>.

Kompleksloas sätestatud heite piirväärtused (ELV) peavad olema kooskõlas teistes EL õigusaktides sätestatud piirväärtustega. EL seadusandluses on määratud mitmeid selliseid heite piirväärtusi (nt titaandioksiid, jäätmete põletamine, asulareovee puhastamine, jne). Siiski võivad komplekslubades kehtestatud ELVd olla palju rangemad, kui PVT hindamise tulemusena selgub, et madalamad väärtused on saavutatavad. Samuti tuleb arvesse võtta kohalikke keskkonnatingimusi ja kui näiteks veepoliitika raamdirektiiviga sätestatud EQS väärtusi ei suudeta järgida, tuleb kehtestada rangemad tingimused ja/või määrata teised meetmed.

Seire. Liikmesriigid peavad tagama, et kompleksloa tingimused on täidetud ning et käitajad annavad regulaarselt pädevatele asutustele teavet heiteseire tulemustest. Käitaja seire ja aruandluse tingimused tuleb kindlaks määrata kompleksloas. Seiret tuleb tavaliselt teostada käitisest eralduvate spetsiifiliste saasteainete kontsentratsiooni osas ning seire hõlmab veel palju teisi käitise opereerimise aspekte (nt ohutuse aruandlus, jäätmete juhtimine, jne). Mõnel juhul (nt suurte käitiste või ohtlike käitiste korral) võib olla ka nõue jälgida ümbritsevat keskkonda. THD sisaldab nõuet perioodiliselt seirata ohtlike aineid, mis võivad käitisest eraldudes reostada pinnast või põhjavett. Käitajad peavad tagama juurdepääsu pädevatele asutustele ning võimaldama läbi viia järelevalvet ja teisi seiretoiminguid.

- > **Heitmete aruandlus.** IPPC käitistest tulenevate heitmete andmed tuleb igaaastaselt edastada ja säilitada Euroopa saasteainete heite- ja ülekanderegistris (EPRT) (<http://prtr.ec.europa.eu/>). See register annab kerge juurdepääsu põhilistele tööstuskäitiste keskkonnanandmetele ja asendab endise Euroopa saasteainete heitkoguste registri (EPER).

- > **Komplekslubade ülevaatamine.** THD nõuab perioodilist komplekslubade ülevaatamist. Puudub ettekirjutus, kui tihti komplekslubasid tuleb üle vaadata, kuid direktiiv toob välja mitmed tingimused, millal tuleb kompleksluba üle vaadata (ning vajadusel muuta). Need hõlmavad muutusi PVTst arusaamises, uute ELVde kehtestamist või vajadust rakendada täiustatud ohutusmeetmeid. Lisaks võib ülevaatamise vajadus olla tingitud ka teabest selle kohta, et saaste mõju on nii suur, et nõuab heite piirväärtuse muutmist või tekivad uued ELi õigusest tulenevad kohustused, nt uued EQS-id.

- > **Järelevalve ja kontroll.** THD nõuab liikmesriikidelt järelevalveplaanide koostamist, mis peavad sisaldama informatsiooni käitiste kohta ja asjakohaste oluliste keskkonnaküsimuste hindamist. Vastavalt plaanidele tuleb koostada järelevalveprogrammid, mis on suunatud keskkonnariskide süstemaatilisele hindamisele. Vastavad võimalikud riskid võivad hõlmata heidete koguseid ja liike, kohaliku keskkonna tundlikkust ning õnnetuste riski. Rutiinne järelevalve peaks hõlmama kõiki olulisi käitise keskkonnamõjusid ning suutma kindlaks teha mitte ainult, kas käitis vastab kompleksloa tingimustele, vaid ka, kas kompleksloa tingimused on efektiivsed. See tähendab, et inspektorid peaksid kaalutlema, miks teatud kompleksloa tingimusi on rakendatud ning kas need täidavad oma esialgseid eesmärgi (nt eesmärgi kohalikus keskkonnas).

TEAVE

Pädev asutus	Keskkonnaamet: http://www.keskkonnaamet.ee/est
Õigusakt	Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus (vastu võetud 10.10.2001, viimati muudetud 08.12.2011)
BREF	Kokkuvõtted eesti keeles: http://www.ippc.envir.ee/estonian/bat.htm
Loataotluse näide: loataotluse formaat ja luba	http://www.ippc.envir.ee/english/guidelines.htm
Väljastatud keskkonnanalüüs	Keskkonnanalüüsi infosüsteem: http://klis.envir.ee/klis

1.5. REACH ja klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise määrus

1.5.1. ÜLEVAADE

REACH käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist. REACH määrus nr. 1907/2006 jõustus 1. juunil 2007, reformides fundamentaalselt Euroopa kemikaale käsitlevaid õigusakte.

REACH määrusega rakendati teatud põhimõtted kemikaalide tootmise, impordi ja kasutamise kohta:

- > **Ei ole andmeid, ei ole ka turustamist** - aineid kogustes üle 1 tonni/aastas ei saa tootjate või importijate poolt turule viia, kui registreerimistoimik andmetega vähemalt nende kasutuse ja ohtude kohta ei ole esitatud Euroopa Kemikaaliametile (registreerimine);
- > **Tootjad peavad tõestama ohutust** - tõendamiskohustus, et aine kasutamine on ohutu, lasub tootjatel;
- > **Kõiki aineid tuleb käsitleda võrdselt** - samad nõuded kehtivad kõikidele ainetele vaatamata sellele, kui kaua nad on turul olnud;
- > **Vastutust ohutu kasutamise eest jagatakse tootjate vahel** - tootjad ja importijad vastutavad ainete registreerimisega ohutute kasutustingimuste eest. Ainete, nii eraldi kui segude või toodete koostises, kasutustingimuste õige täitmise eest vastutavad kasutajad⁶.

Ainete ja segude klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise määrus (CLP) jõustus 20. jaanuaril 2009. Määrus ühtlustab eelmised EL kemikaalide klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise alased õigusaktid GHS süsteemiga (Kemikaalide liigitamise ja märgistamise globaalne harmoneeritud süsteem).

CLP peamised eesmärgid on lihtsustada kemikaalide rahvusvahelist kaubandust ning säilitada olemasolevat inimese tervise ja keskkonnakaitse taset. Klassifitseerimise ja märgistamise süsteemis määratakse kemikaalide ohtlikud omadused ning teavitatakse sellest kasutajat läbi standardsümbolite ja -lauset pakendite märgistusel⁷.

Vastavalt CLP määrusele tuli ained ümber klassifitseerida 1. detsembriks 2010. Segud tuleb ümber klassifitseerida 1. juuniks 2015. Pärast üleminekuaega asendab CLP määrus lõplikult praegused ainete (direktiiv 67/548/EMÜ) ja segude (direktiiv 1999/45/EÜ) klassifitseerimise, märgistamise ja pakendamise reeglid.

Ainete ja segude klassifitseerimine võib kaasa tuua kohustusi, mis tulenevad teistest õigusaktidest, nt REACH määrusest ja THDst.

1.5.2. PEAMISED ÕIGUSLIKUD VAHENDID/PÕHIMÕTTED EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEKS

REACH sätestab mitmeid olulisi meetmeid eesmärkide saavutamiseks:

Registreerimine

Ainete tootjad ja importijad peavad Euroopa Kemikaaliametile (ECHA) esitama registreerimistoimiku iga aine jaoks, mida ettevõtte toodab või impordib 1 tonn või rohkem aastas. Antud informatsiooni saab kasutada aine ohutuks kasutamiseks kogu tema kasutustsükli jooksul (käitamistingimused ja riskijuhtimis-meetmed). Ohutu kasutamise tingimuste alane teave antakse edasi tameahelas ja seda täidavad allkasutajad nii ainete kui ka segude ja toodete suhtes.

Registreerimise tähtaeg sõltub kemikaalide kogusest ning omadustest. REACH raames registreeritakse ELis eeldatavasti umbes 30 000 keemilist ainet 11 aasta jooksul vastavalt alltoodud ajakavale:

Ainete registreerimise tähtaeg (kogused tootja/importija kohta)

Kogustes 1000 tonni/aastas ja rohkem	
Kantserogeensed, mutageensed ja reproduktiivtoksilised ained (KMR kategooriad 1 ja 2)	30/11/2010
üle 1 tonni/aastas	
Ained, mis on klassifitseeritud väga mürgiseks veeorganismidele (R50/53)	
üle 100 tonni/aastas	
Ainetele kogustes 100 kuni 1000 tonni/aastas tootja/importija kohta	31/05/2013
Ainetele kogustes 1 kuni 100 tonni/aastas tootja/importija kohta	31/05/2018

6 Juhul, kui see nii ei ole või ei ole võimalik, on mitmeid võimalusi ainete kasutajatele, nt tamijad peavad muutma kasutustingimusi oma hindamistes, kasutajad viivad ise läbi hindamise või vahetatakse tamija või aine asendatakse.

7 Kui aine või segu on klassifitseeritud, peab antud teave olema esitatud ka ohutuskartidel. Vastavad nõuded on REACH määruses.

Registreerimise kohustus kehtib üksikutele ainetele ning ainetele segudes. Spetsiaalne registreerimise süsteem kehtib ainetele toodetes (nt autod, tekstiil, elektroonilised kiibid, jne). Registreerimata jätmise tähendab, et ainet ei saa enam toota ega importida (v.a. ained, millele kehtib erand ja mida toodetakse/importatakse alla 1 tonni aastas).

Registreerimistoimik sisaldab informatsiooni aine kohta, muuhulgas:

- > Teave aine kindlaksmääramiseks ja kuidas seda analüüsida;
- > Informatsioon aine omaduste ja klassifikatsiooni kohta ning ohutu kasutamise kohta;
- > Informatsioon aine kasutuse kohta, segudes ja/või toodetes;
- > Ainetele kogustes 10 t või rohkem tuleb juurde lisada ka kemikaaliohutuse aruanne. See sisaldab hinnangut aine ohtlike omaduste kohta ning hinnangut, kas aine on püsiv, bioakumuleeruv ja toksiline (PBT) või väga püsiv ja väga bioakumuleeruv (vPvB);
- > Kui aine on klassifitseeritud või ta on PBT/vPvB aine, peab kemikaaliohutuse aruanne sisaldama ka kokkupuuteriskide hindamist, mis tulenevad aine kasutusest tarneahelas.

ECHA viib läbi iga registreerimistoimiku täielikkuse hindamise. Esitatud andmete kvaliteeti või põhjendusi kontrollitakse vähemalt 5% ulatuses esitatud registreerimistoimikutest.

Informatsioon registreeritud ainete füüsilis-keemiliste, toksikoloogiliste ja ökotoksikoloogiliste omaduste kohta on esitatud ECHA registreeritud ainete andmebaasis <http://echa.europa.eu/information-on-chemicals/registered-substances>. Andmebaas annab otsinguvõimaluse kemikaali nimetuse ja imporditud/toodetud koguste alusel.

> Teabe edastamine tarneahelas - ohutuskardid

REACH nõuab, et lisaks tootjatele ja importijatele, peavad ka nende kliendid omama informatsiooni kemikaalide ohutuks kasutamiseks. Esmane teabeedastamise vahend kõikidele ohtlikele kemikaalidele on ohutuskart. Ohutuskart tuleb anda kõigile klassifitseeritud ainetele või segudele. Kui registreerimise käigus selgub uut informatsiooni aine ohtlike omaduste kohta, mis muudab klassifikatsiooni, tuleb see ohutuskardil kajastada, samuti kaasajastada riskijuhtimise meetmeid.

Kui kemikaaliohutuse hindamine on läbi viidud vastavalt registreerimise nõuetele, tuleb ohutuskardi lisasse lisada asjakohased kokkupuutesenaariumid ning need tuleb edastada tarneahelas allapoole. Kokkupuutesenaarium hõlmab kemikaali määratud kasutusala ning kirjeldab kemikaali ohutu kasutamise spetsiifilisi tingimusi, s.t. kuidas inimesi ja keskkonda saab kaitsta potentsiaalsete riskide eest. Seega võib neid pidada tähtsateks riskide ohjamise vahenditeks, andes siin seose ka REACH ja THD vahel.

Hindamine

REACH raames viiakse läbi kolme erinevat hindamise protsessi - toimiku täielikkuse kontroll, testimisettepanekute hindamine ja aine hindamine.

- > **Toimikute hindamine** koosneb registreerimistoimikute REACH nõuetele vastavuse kontrollimisest, sisaldades ka esitatud informatsiooni kvaliteedi ja adekvaatsuse hindamist.
- > **Testimisettepanekute hindamine** viiakse läbi siis, kui registreerija on teabelünkade täitmiseks teinud ettepaneku viia läbi katsed selgroogsete loomadega (ainetele registreerimiskohustusega üle 100 tonni/aastas⁸).
- > **Aine hindamise** protsessi eesmärk on välja selgitada, kas aine on ohtlik inimese tervisele või keskkonnale. Hinnatakse prioritseeritud aineid, mis on valitud põhjendatud riskide, mis tuleneb ohtlikkusest ja kokkupuute ulatusest. 2012. aastal võeti vastu esimene ühenduse hindamisplaan, mis kehtestab ainete nimekirja, mida hakatakse hindama aastatel 2012 - 2014.

Autoriseerimine

Autoriseerimise eesmärk on tagada, et väga ohtlikud ained (VOA) asendatakse sobivate alternatiividega või nendest ainetest tulenevad riskid on õigesti kontrollitud heitmete ja kokkupuute ulatuse vähendamise tehnoloogiatega. Ainete, mis on autoriseerimise objektiks, kasutamine on keelatud, kui Euroopa Komisjon ei ole andnud taotlejale vastava spetsiifilise kasutamise jaoks luba.

Autoriseerimisele kuuluvad ainult väga ohtlikud ained. Väga ohtlikud ained määratakse põhinedes järgmistele omadustele:

- > KMR ained, kat 1 ja 2;
- > **PBT ja vPvB ained⁹**;
- > Teised ained, mis on nendega võrdväärselt ohtlikud ja mille kohta on olemas teaduslikud andmed, et nad võivad avaldada inimeste tervisele või keskkonnale tõsist mõju, nt endokriinseid häireid põhjustavad omadused või mis ei vasta XIII lisa kriteeriumitele, kuid neil on omadused, mis põhjustavad inimestele või keskkonnale pöördumatuid kahjustusi.

8 Antud hindamise eesmärgiks on ära hoida tarbetuid katseid selgroogsete loomadega. Iga selgroogsetega tehtava katse taotlus avaldatakse ameti veebilehel, et kolmandad isikud saaksid esitada teaduslikult kehtivat teavet ja uuringuid, mida ECHA saaks testimisettepaneku kohta otsuse tegemisel arvesse võtta.

9 Püsivad, bioakumuleeruvad ja toksilised ning väga püsivad ja väga bioakumuleeruvad vastavalt REACH määruse lisa XIII kriteeriumitele.

Autoriseerimine koosneb kolmest etapist: 1) väga ohtliku aine määramine (kandidaataine autoriseerimiseks), 2) aine lisamine lisasse XIV lisa ja 3) need tootjad, kes soovivad aine kasutamist jätkata, esitavad taotluse autoriseerimiseks, mis otsustatakse Euroopa Komisjoni poolt.

Ained määratakse väga ohtlikeks aineteks ametliku protseduuriga ECHA ja Liikmesriikide vahel ning kui kokkuleppele ei jõuta, siis kaasatakse ka ECHA komiteed. Kõik sidurühmad on hõlmatud konsultatsioonide kaudu.

ECHA teeb Euroopa Komisjonile soovitusel aine kandmiseks XIV lisasse. Need läbivad ka avaliku arutelu. Lõpuks otsustab Euroopa Komisjon komiteemenetluse korras, millised ained kantakse XIV lisasse ja millise kandidaadi alla.

Autoriseerimise nimekirjas olevaid ained ei tohi enam turule tuua või kasutada pärast nn "sulgemiskuupäeva", mis on määratud XIV lisas. Siiski võib neid aineid turule tuua ja kasutada juhul, kui kõnealune kasutusala on saanud autoriseeringu.

Praegune kandidaatinimekiri sisaldab 138 ainet või aine gruppi (uuendatud 19/12/2012), see on kättesaadav ECHA veebilehel: http://echa.europa.eu/chem_data/authorisation_process/candidate_list_table_en.asp

Nendest ainetest on mitmetel PBT või vPvB omadused või reproduktiivtoksilised omadused, nt bis(tributüültina)oksiid (TBTO), di(2-etiülheksüül)ftalaat (DEHP), kloroalkaanid, C10-13 (lühiahelaga klooritud parafiinid), 5-terbutüül-2,4,6-trinitro-m-ksüleen (muskusksüleen), mis on veepoliitika raamdirektiivi järgi määratud eriti probleemseteks.

Väga ohtlike ainete lülitamine kandidaatainete nimekirja toob kaasa kohustused tootjatele, kui need ained esinevad toodetes üle 0,1%. Selliste toodete tarnijad peavad edastama äratarbijatele (klientidele) ja nõudmisel ka tavatarbijatele 45 päeva jooksul piisava teabe, mis võimaldab neil toodet ohutult kasutada. Tootjad ja importijad peavad teavitama ECHA-t, kui nende poolt toodetavad või imporditavad tooted sisaldavad kandidaataineid üle 0,1%, juhul kui kogused ületavad 1 tonni/aastas.

Piirangud

Piirangute nimekirjas olevate ainete kohta on tõendatud, et need ained põhjustavad vastuvõetamatuid riske inimese tervisele ja keskkonnale. Piirangud on suunatud spetsiifilistele kasutusvaldkondadele või toodetele, kus need ained esinevad. Piirangud võivad tähendada, et teatud aine tootmine on täielikult keelatud või teatud kasutus on piiratud. Ained, millele kehtivad teatud piirangud, on lisatud REACH määruse XVII lisasse.

TEAVE

Pädevad asutused	Euroopa Kemikaaliamet, ECHA: http://echa.europa.eu/ Terviseamet: http://www.terviseamet.ee/
Registreeritud ained	http://apps.echa.europa.eu/registered/registered-sub.aspx
Teave registreeritud ainete omaduste kohta	http://echa.europa.eu/information-on-chemicals/registered-substances
Autoriseerimisele kuuluvate kandidaatainete nimekiri	http://echa.europa.eu/chem_data/authorisation_process/candidate_list_table_en.asp
Autoriseerimisloetelu	http://echa.europa.eu/reach/authorisation_under_reach/authorisation_list_en.asp

2. Õigusraamistike omavahelised seosed ja sünergia

Aine kasutustsükkel on küllaltki keerukas. Aine võib sisalduda erinevat tüüpi toodetes või olla käideldud mitmete erinevate tarneahelas tegutsejate poolt. Kasutustsükkel lõpeb hävitamisega või lõpliku 'isoleerimisega', nt prügilas.

Aine kasutustsükli võib ette kujutada lihtsustatud mudelina:

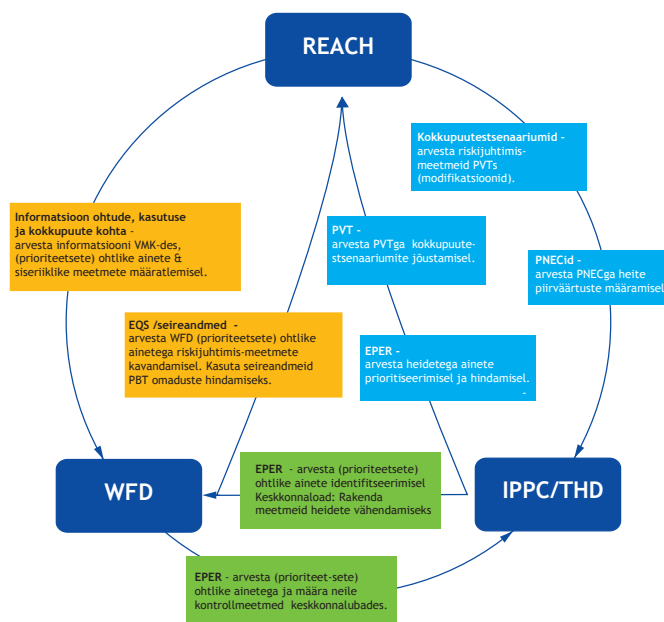
Esiteks toodetakse see tehases (tootmisstsükkel), siis toodetakse sellest segu (valmistamistsükkel). Segu kasutavad professionaalsed või erakasutajad ning seda tarbitakse, nt šampoon või puhastusvahend (kasutus). Segu

võib kasutada ka toodete tootmiseks, nt lakk, millega lakitakse ust (lõppkasutus). Neid tooteid, mis sisaldavad seda ainet, saab kasutada uuesti tarbijate või professionaalsete kasutajate poolt (kasutusperiood) kuni nad jõuavad oma kasutustsükli lõpu (jäätmeeetapp).

Aineid võib vabaneda kõikidest selle kasutustsükli etappidest ja nad võivad sattuda inimeste kehasse või keskkonda.

Õigusaktide eesmärgiks on reguleerida ainete kasutamist ja seega ka ainete potentsiaalseid heiteid läbi kogu nende kasutustsükli. Seda illustreerib allolev skeem.

Joonis 3. Ülevaade ELi õigusraamistike omavahelistest seostest.

Järgnev tabel võtab kokku ülalkirjeldatud õigusraamistike põhitunnused.

	REACH	IPPC ja THD	WFD / MSRD ja EQS	Jäätmeid käsitlevad õigusaktid*
EESMÄRK	> Kõrgetasemeline inimese tervise ja keskkonna kaitse, edendades samas ELi tööstuse konkurentsivõimet ja innovatsiooni > Genereerida teavet ohtude, kokkupuute ja riskide kohta, et kindlustada kemikaalide ohutu tootmine ja kasutamine ELis	> Kõrgetasemeline keskkonna kaitse > Saastuse kompleksne vältimine ja kontroll > Meetmed, et vältida ja vähendada heitmeid õhku, vette ja pinnasesse, kaasaarvatud jäätmete juhtimise meetmed	> Hoida ja parendada veekeskkonna kvaliteeti (siseveekogud, üleminekuvesi, rannikuveekogud ja põhjavesi) > Vähendada või lõpetada prioriteetsete ainete heited, vettejuhtimine ning kadu	> Kindlustada, et jäätmeid ennetatakse ja käideldakse kõige efektiivsemal viisil > Hoida ära jäätmetöötusega kaasnevaid riske
ULATUS	> Üksikute ainete, segudes ning toodetes olevate ainete tootmine, turuleviimine ja kasutamine	> Suure saastuse potentsiaaliga tööstuskäitised teatavates sektorites, mis on loetletud lisades	> Veekogud	> Jäämed raamdirektiivi definitsiooni põhjal
LÄHENEMISVIIS	> Keskendub ainetele > Tööstus määrab registreerimise käigus informatsiooni ohtude, kokkupuute ja riskide ohjamise kohta > Konkreetset menetlust väga ohtlike ainete jaoks > Reguleerib ainetest lähtuvalt	> Keskendub tehnikatele saastuse vältimiseks/kontrollimiseks (PVT) > Tööstus taotleb käitise-spetsiifilist kompleksluba > Reguleerib käitistest lähtuvalt	> Keskendub prioriteetsetele ainetele > Kehtestab keskkonna kvaliteedi piirväärtused prioriteetsetele ainetele ja nõuab siseriiklike EQSde sätestamist teistele ainetele > Reguleerib keskkonnast lähtuvalt	> Keskendub jäätmetele > Määratleb jäätmete liigid ja jäätmekäitlus- tehnoloogiad, nõuab juhtimis-, teabeedastus- ja dokumentatsiooni-süsteemide olemasolu > Reguleerib keskkonnast ja ressursside kasutamise efektiivsusest lähtuvalt
KESKKONNA OSAD	> Vesi, õhk, muld, setted, elustik, töötajad, tarbijad	> Vesi, õhk, muld	> Vesi, setted, elustik	> Vesi, õhk, muld
VASTUTAVAD OSAPOOLED	> Ainete tootjad, importijad ja allkasutajad > Aineid sisaldavate toodete tootjad ning importijad	> Ainete tootjad > Ainete kasutajad üksikuna või segude koostises, et toota segusid ja teisi tooteid > Jäätmetekäitluse ja energia tootmisega tegelevate käitiste operaatorid	> Liikmesriikide pädevad asutused (prioriteetsete ainete punkt- ja hajureostusallikaid käsitletakse kaudselt)	> Jäätmekäitlusega tegelevate käitiste operaatorid > Tarneahelas tegutsesjad, kes tekitavad jäätmeid
HARMONEERIMISE TASE	> Registreerimine, piirangud ja autori-seerimine kehtib kogu ELis	> Kompleksloa väljastamisel on siseriiklikul pädeval asutusel õigustatud juhtudel võimalus PVTst kõrvale kalduda	> Samad EQSid prioriteetsetele ainetele kogu EL ulatuses; teistele saasteainetele sätestatakse EQSid siseriiklikul või vesikonna tasandil > Riiklikul või vesikonna tasandil võivad liikmesriigid prioriteetsetele ainetele kehtestada karmimad EQSid	> Õigusaktid võimaldavad rahvuslikku ülevõtmist

* Jäätmeid käsitlevad õigusaktid on siia tabelisse liidetud seepärast, et need sisaldavad samuti seoseid teiste õigusaktidega, mida selgitatakse edaspidi.

Nelja õigusraamistiku erinevad õiguslikud vahendid ja ajakava di(2-etüülheksüül)ftalaadi (DEHP) (CAS Nr: 117-

81-7) järk-järguliseks kõrvaldamiseks/ohjamiseks on illustreeritud alljärgneval skeemil:

Di(2-etüülheksüül)ftalaat (DEHP) (CAS Nr: 117-81-7)			
REACH & CLP	IPPC & THD	WFD & EQS	Jäätmed
KEMIKAALIDE INFOR- MATSIOON, PIIRANGUD KASUTUSELE	KEMIKAALIDE KASUTAMINE ja KEMIKAALIHEIDETE KONTROLLIMINE LÄBI KOMPLEKSLOA	HEA KEEMILINE SEISUND (prioriteetsete ainete kontsentratsioon < EQS) AASTAKS 2015	Ohutu jäätmetöötlus ja kõrvaldamine
Registreerimine: kasutus pole lubatud ilma eel-re- gistreerimise /registreeri- miseta Klassifitseerimine: Repr. Kat. 2; R60-61 (Võib kahjustada sigivust; Võib kahjustada loodet) Autoriseerimine: ei tohi kasutada pärast 21. veeb- ruari 2015 (kuna on repro- duktiivtoksiline) Piirangud: ei tohi kasutada üksiku ainenähtena või ainenähtena segudes üle 0,1% plastifit- seeritud materjali kohta, mida kasutatakse mängu- asjades ja lastehooldustoo- detes.	Tuleb läbi viia seiret/ teavitada kuna DEHP on WFD lisas X	Heiteid peab vähendama aastaks 2020 Aasta keskmine EQS pinnaveele - 1,3 µg/l Pinnavee seire: korra kuus	Erisätteid ei ole

Nende õigusaktide vahel on ka palju teisi seoseid, neid kirjeldatakse järgnevates peatükkides.

2.1. Veepoliitika raamdirektiivi ja tööstusheite direktiivi peamised omavahelised seosed

WFD ja THD täiendavad üksteist. Komplekslubade andmine ning jõustamine on muutumas järjest tähtsamaks, et tagada WFD eesmärkide täitmine veekvaliteedi osas.

WFD eesmärgid ja protsessid võivad mõjutada komplekslubades rakendatud seire ja käitamistingimusi ning edendada jõustamist ja kompleksloa ülevaatamist. THD rakendamisel tehtud otsused on olulised ka WFD rakendamisel, nt meetmeprogrammid, seire, kemikaaliarvestus jne. Peamised omavahelised seosed on kirjeldatud allpool.

Ametlikud seosed:

- > WFD lisas X olevate ainete kohta tuleb THD kohaselt teavitada → WFD seab nõuded THD jaoks seire osas;
- > THD kompleksload peavad arvestama EQSga ELVde kehtestamisel → pädevad asutused peavad arvestama EQSga ja kohalike keskkonnatingimustega käitistele ELV väärtuste arvutamisel.

Võimalikud sünergiad:

THD kompleksload ei pea arvestama ainult WFD lisas X toodud ainetega, vaid ka riiklike prioriteetidega;

- > Kui tekib probleeme WFDga sätestatud EQSle vastavusega, on THD kompleksload heidete vähendamise vahendiks (rangemad nõuded käitistele). See tähendab, et on arvestatud riiklike iseärasustega ning inspektorid on võimelised käitiste komplekslubasid paremini kinnitama. Mõningatel juhtudel võib see tähendada EQSga vastavuse saavutamiseks madalamate ELV väärtuste kehtestamist.

2.2. Veepoliitika raamdirektiivi ja REACH määruse peamised omavahelised seosed

REACH annab võimalused WFD jõustamiseks. WFDga tegelevad ametiasutused saavad REACHist teavet soovitatud riskijuhtimise meetmete kohta, kuid seda infot ei saa vahetult kasutada. Vesikonna majandamiskavadega tegelevad saavad kasutada aine kohta koostatud kemikaaliohutuse aruandes kirjeldatud teavet, et määratleda heidete vähendamise vahendeid, rakendades sobivaid toruotsa tehnoloogiaid.

Peamised ametlikud ja mitteametlikud seosed REACH määruse ja WFD vahel on kirjeldatud allpool.

Ametlikud seosed:

- > REACH viitab otseselt veepoliitika raamdirektiivile, kuna seal teatatakse, et käesoleva määruse kohaldamine ei piira keskkonnavalade ühenduse õigusaktide, sealhulgas direktiivi 2000/60/EÜ kohaldamist. See tähendab, et saab seada rangemaid tingimusi või nõudeid kui on REACHis, nt veelubades veeheidete kohta.
- > Määratledes WFD prioriteetseid ohtlikke aineid, peab Komisjon arvestama teiste ELi õigusaktide kohaselt valitud ohtlike ainetega. Seetõttu on VOA määratlemine vastavalt REACHile sellega otseselt seotud, kaasa arvatud registreerimistoimikud nende aine kohta, kust saab põhilist teavet WFD prioriteetsete aine valikuks.
- > Kui ainele WFDga kehtestatud EQSi ei suudeta järgida ning see aine kuulub REACH järgi autoriseerimisele, võib see olla põhjuseks, et läbi vaadata kõik ainele antud autoriseerimistingimused¹⁰. Läbivaatuse tulemusena võidakse määrata rangemad autoriseerimistingimused (või üldse mitte autoriseerida), kui see on vajalik EQSga vastavuse saavutamiseks.
- > Autoriseerimistaotlusest võib välja jätta riskide hindamise WFD prioriteetsetele ainetele. Siiski on vaja head põhjendust, mis näitaks, et aine heiteid juba ohjatakse WFD alusel. See väldib topeltreguleerimise, kuna taotleja võib viidata väljaantud keskkonnavalale, mis juba kontrollib riske.

Mitteametlikud seosed ja võimalikud sünergiaid:

- > Paljusid aineid, millele on kehtestatud WFD alusel EQS, reguleeritakse ka REACH määruse alusel läbi autoriseerimise või piirangute. WFD ohtliku aine mõiste on sarnane VOA mõistele REACH järgi. See-

tõttu saab REACH järgi seatud piiranguid või autoriseerimistingimusi kasutada kui kontrollmeetmeid WFD prioriteetsetele ainetele seatud eesmärkide saavutamiseks.

- > REACH võtab arvesse ained, millel on endokriinseid häireid põhjustavad omadused, kuna nad põhjustavad samaväärset ohtu kui nt PBT/vPvB ained (Article 57.f). Mõned endokriinseid häireid põhjustavad ained, millel on ka teisi ohtlikke omadusi, on WFD järgi prioriteetsed ohtlikud ained. Seetõttu arvestatakse EQSde sätestamisel ka võimalikke endokriinseid häireid põhjustavate omadustega.
- > Liikmesriikidel on WFD järgi kohustus seirata nii pinna- ja põhjavett kui ka punktreostusallikaid. Seirest saadud teavet saab kasutada REACH riskianalüüsidel, nt aine hindamisel. Seire tulemused võivad viidata konkreetsetele probleemidele ja seeläbi aidata kaasa aine prioritseerimisel REACH järgi edasiseks riskijuhtimismenetlusteks, nagu piirangute seadmine või autoriseerimine.
- > Andmed, mida kasutatakse aine arvutusliku mitte-toimiva sisalduse (kontsentratsiooni) arvutamiseks keskkonnas¹¹ (PNEC) REACH järgi, on väärtuslikud uute EQSde määratlemisel või olemasolevate läbivaatamisel. Siiski põhineb EQSde arvutamine palju rohkemate andmetele, nagu aine lühi- ja pikaajaline mõju, ning enam pannakse rõhku ainega pidevast või pikaajalisest kokkupuutest tulenevatele riskidele.
- > Kui REACH järgi kuulub autoriseerimisele aine, mis on WFD alusel prioriteetne ohtlik aine, ei tohiks REACH järgi autoriseeringut anda, juhul kui aine kasutamine antud kasutusala, millele taotletakse autoriseeringut, järgi võib viia veealaste õigusaktidega kehtestatud nõuete rikkumiseni, sest WFD järgi tuleb selle aine heited, vettejuhtimine ning kadu järk-järgult vähendada ning lõpetada.

10 Praguseks ajaks ei ole veel ühtegi autoriseeringut antud. Seetõttu on ebaselge, kas tingimustes viidatakse ka teatud geograafilisele paiknemisele või heidetele teatud vesikonda.

11 PNECid on läviväärtused, mis kirjeldavad aine kontsentratsiooni vees, setetes, mullas, elustikus või õhus ja mille puhul eeldatakse, et nendest kontsentratsioonidest allpool aine kahjustavat toimet ei esine.

2.3. Merestrateegia raamdirektiivi, veepoliitika raamdirektiivi ja REACH määruse peamised omavahelised seosed

WFD ja MSRD vahel esineb mitmeid seoseid. Peatume siinkohal vaid ohtlike ainete seonduvatel.

Nii MSRD kui ka WFD arvestavad ohtlike ainete kontsentratsiooni ja mõjudega. WFD raames jaotatakse vee keemiline seisund kaheks: “hea” ja “mitte hea”, kusjuures ökoloogiline seisund jaotatakse viieks: “väga hea”, “hea”, “keskmine”, “puudulik” and “halb”. Hea keskkonnaseisund MSRD järgi jaotatakse kaheks: “hea” ja “mitte hea” ning viidatakse 11-le hea keskkonnaseisundi tunnusele. Vastavalt WFDle tuleb vee hea keemiline seisund saavutada 2015 aastaks ning vastavalt MSRDle hea keskkonnaseisund 2020 aastaks.

Omavahelised seosed ja sünergia

- > Saasteainete, ohtlike ainete ja prioriteetsete ainete definitsioonide koha pealt on MSRD ja WFD omavahel seotud. Hea keskkonnaseisundi tunnused 8 ja 9 MSRD alusel on asjakohased, kuna nad puudutavad ‘saasteaineid’. ‘Saasteained’ kui sellised ei ole MSRD poolt määratletud. Siiski, Komisjoni otsus 2010/477/EL mereakvatooriumi hea keskkonnaseisundi kriteeriumide ja metoodikastandardite kohta näitab, mida peetakse saasteaineks tunnuse 8 all. Otsus defineerib saasteaine läbi mõiste, mis on määratletud WFDga. Samuti viitab antud otsus ainetele, millele on WFD kohaselt määratud EQSid ja WFD lisas X loetletud prioriteetsetele ainetele.

- > Võimalik sünergia tekib, kui kasutada andmeid REACH registreerimise jaoks tehtud riskianalüüsides, REACH lisa XV toimikutest ja ainete hindamistest mereala hea keskkonnaseisundi määramisel, eriti seoses tunnustega, mis viitavad saasteainetele. Hea keskkonnaseisund määratakse iga liikmesriigi poolt, arvestades teiste ELi õigusaktide alusel läbi viidud hindamisi. See tähendab, et tuleb arvestada nii WFD alusel määratud EQSdega kui ka REACH määruse põhjal kättesaadavate PNECdega. Mereakvatooriumi keskkonnaseisund ei ole hea, kui hea keemiline seisund WFD järgi ei ole saavutatud.
- > Eksisteerib sünergia REACH ja MSRD vahel, kuna MSRD arvestab tunnuse 8 alla kuuluvate saasteainete valikul REACH andmetega (saasteainete kontsentratsioon on tasemel, mis ei põhjusta saastumisest tulenevaid mõjusid). Näiteks, tunnus 8 nimetab saasteained, mille heited võivad kaasa tuua olulisi riske mereala keskkonnaseisundile, ning REACH teave registreerimisest on oluline selliste saasteainete määramisel.
- > Sarnaselt WFDga annavad ka MSRD alusel merekeskkonnas läbi viidud ohtlike ainete seire tulemused tagasisidet. Andmeid saavad kasutada tööstused ainete registreerimisel ning ka ametiasutused prioriteetide seadmiseks piirangute kehtestamisel või autoriseerimisel REACH määruse järgi.

2.4. REACH määruse ja tööstusheite direktiivi peamised omavahelised seosed

THD käitajad peavad arvestama oma käitise tegevuse keskkonna ja ohutuse mõjudega, täitma komplekslubadega kehtestatud tingimusi ja heite piirväärtusi, mis neile on ette antud. Käitajad võivad REACH määruse mõistes olla ainete tootjad ja/või allkasutajad. Nad peavad samuti ainet ohutult kasutama ning rakendama riskijuhtimise meetmeid.

Ametlikud seosed:

- > Autoriseerimisel ei pea arvestama riskidega THD alusel reguleeritud ainetele, kuid tuleb piisavalt põhjendada, miks riskidega ei ole arvestatud.

Mitteametlikud seosed ametiasutustele:

- > PNECe saab kasutada, et hinnata, kas heited on kriitilised või mitte; PNECid saavad kaasa aidata heite piirväärtuste arvutamisel.

- > Kokkupuutestsenaariume saab kasutada heite piirväärtuste määramisel.
- > Kokkupuutestsenaariume saab kasutada riskijuhtimismeetmete seadmisel.
- > REACH järgi kogutud teavet saab kasutada BREFide edasiarendamiseks, samuti PVT muutmisel integreerida sinna ainekohane teave ja riskikaalutlused.
- > BREFe tuleks kasutada ainete hindamisel, registreerimistoimikute kontrollil ning autoriseerimistaotlustes.

Lisaks saab tööstus kasutada BREFe kokkupuutestsenaariumite väljatöötamisel või kasutustingimuste ja riskijuhtimismeetmete kirjeldamisel teatud sektorites. Siiski, kuna enamikes BREFides puudub ainetekohane konkreetne teave, siis põhiandmed heidete hindamiseks ja/või riskijuhtimismeetmete efektiivsuse määramiseks puuduvad.

2.5. Kemikaale ja jäätmeid käsitlevate õigusaktide omavahelised seosed

2.5.1. TAASKASUTUSSE VÕETUD AINED

Jäätmetöötuse tulemusena võivad tekkida taaskasutusse võetud ained kas segude või toodete koostises. Sellistel juhtudel käsitletakse jäätmetöötust kui tootmisprotsessi REACH järgi, kuna ained ekstraheeritakse toormaterjalist (jäätmed). Järelikult tuleb taaskasutatavad ained nii iseenesest kui ka segude koostises REACH järgi registreerida käitaja (tootja) poolt juhul, kui aastane kogus ületab 1 tonni aastas¹².

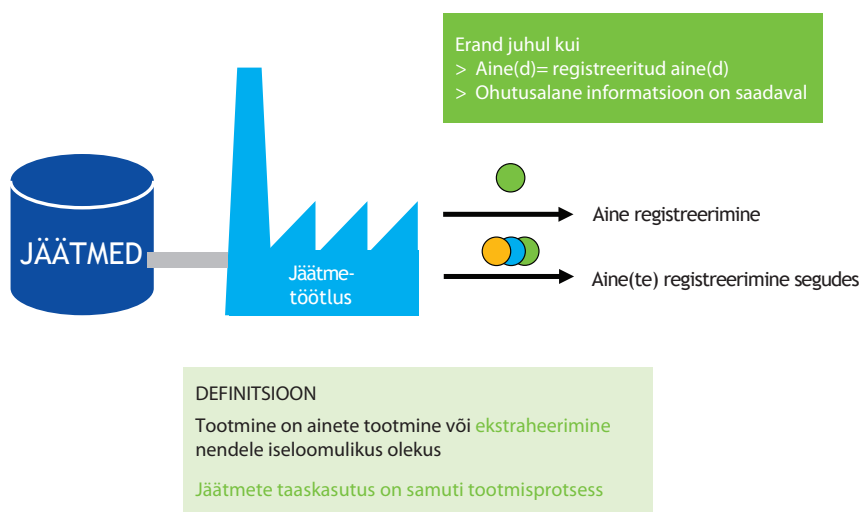
- 12 Samad registreerimise tähtsajad kehtivad nii taaskasutusse võetavatele ainetele kui ka teistest toormaterjalidest kui jäätmed toodetavatele ainetele. Juhul, kui eelregistreerimist nendele ainetele ei ole tehtud, ei vasta turustamine REACH nõuetele, kuna ainult eelregistreeritud (olemasolevad)

Ainete taaskasutamisega tegelev käitaja võib taotleda erandit registreerimiskohustusest, kui ta suudab tõendada, et aine on juba registreeritud (REACH Art. 2.7(d)). Selleks tuleb näidata, et taaskasutatav aine on identne registreeritud ainega. Lisaks peavad käitajad omama teavet, mis on kättesaadav kohapeal ja mis tuleb edasi anda koos ainega; näiteks kui taaskasutatav aine on ohtlik, siis peab sellele koostama ohutuskaardi ja see peab olema kättesaadav.

Taaskasutusse võetud jäätmed ei lakka automaatselt olemast jäätmed juhul, kui nad on eelregistreeritud REACH järgi (Joonis 4). Kas nad on endiselt jäätmed või mitte, seda saab otsustada jäätmeid käsitlevate õigusaktide põhjal.

ained saavad kasu faasiainete skeemist koos järk-järguliste registreerimistähtaegadega.

Joonis 4. Aine tootmine - jäätmetest ekstraheerimine.

Kui ained võetakse taaskasutusse kui tooted, ei ole registreerimine vajalik. See tuleneb toodete õiguslikust seisundist REACH järgi. Siiski, kui taaskasutusse võetud tooted sisaldavad väga ohtlikke aineid (VOA), mis on lülitatud kandidaatainete nimekirja nende autoriseerimiseks, tuleb REACH Artikli 33 kohaselt esitada teave toote saajale, seda juhul kui kontsentratsioon ületab 0.1%. Vähim teave, mille peab esitama, on aine nimetus.

2.5.2. JÄÄTMETE ALANE TEAVE REACH JÄRGI

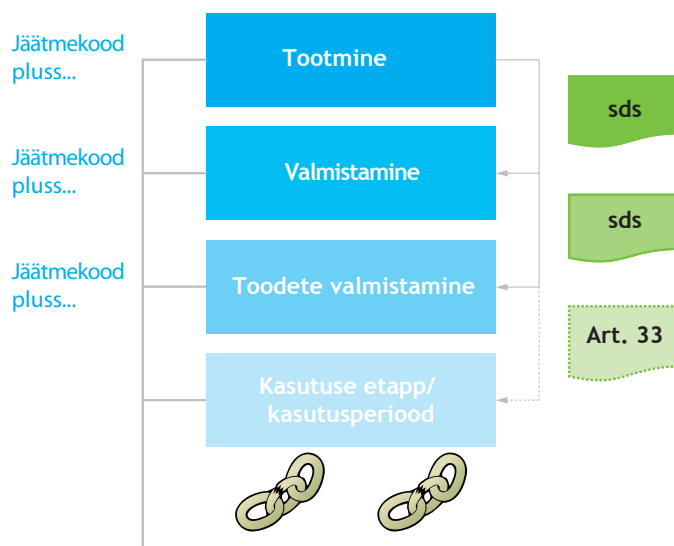
Ehkki jäätmed on REACH käsituselast välja arvatud, tuleb aine jäätmeetappi arvestada registreerijate poolt aine kemikaaliohutuse hindamisel ja seda võivad arvesse võtta ametiasutused aine hindamisel ja ettepanekute tegemisel piiranguteks, lisaks ka aine autoriseerimismenetluste raames.

Kemikaaliohutuse hindamine ainete puhul, mis on registreeritud kogustega üle 10 t/a ja mis on klassifitseeritud kui PBT/vPvB ained, peab hõlmama jäätmete kogused ja tüübid, mida tekitatakse kõikide tarneahelas tegutsejate poolt (jäätmel tootmisest, valmistamisest ja toodete valmistamisest, kui võimalik) ning mis samuti tekitavad kasutusest kõrvaldatavatest toodetest, mis võetakse ringlusse, taaskasutatakse või kõrvaldatakse.

Registreerijad genereerivad antud teabe hindamise käigus ja edastavad selle oma klientidele ohutuskartide kaudu. Antud teabes peab minimaalselt olema ära toodud võimalikud jäätmekoodid jäätmetele, mis tekitavad tar-

neahelas ja iga jäätmetööstustoiming, mis spetsiifiliste riskide tõttu ei ole sobiv konkreetsele jäätmele (näiteks halogeensed orgaanilised ühendid võivad põhjustada dioksiinide teket). Antud teave peab olema edastatud ka segu valmistaja poolt ohutuskartiga juhul, kui segu, mida ta valmistab, on ohtlik. Kommunikatsioon REACH järgi on piiratud ja keskendub ainult VOadele, kui ained või segud on hõlmatud toodetes; seeläbi teave ohtlike ainete kohta läheb siin kaduma. Kuna enamus toodetest kõrvaldatakse jäätmete kogumise süsteemide kaudu, ei eksisteeri teabe edasiandmist "toodete viimastelt omnikelt" jäätmekäitajatele. Seega teave, mis genereeritakse REACH järgi, ei ole abiks jäätmekäitajatele.

Joonis 5. Jäätmetes sisalduvate ohtlike ainete alane kommunikatsioon kemikaale ja jäätmeid käsitlevate õigusaktide järgi.

Selline olukord on mitterahuldav, kuna ühest küljest registreerijad on kohustatud hindama ja edastama riskide alast informatsiooni jäätmete kohta, kuid see ei jõua tarneahelas tegutsejateni, kes tegelikult käitlevad jäätmeid toodete kasutusest kõrvaldamise etapi lõpus (infovoog joonisel paremal pool). Ainult toodetud jäätmed varustatakse informatsiooniga vastavalt jäätmete alasele seadusandlusele (joonisel vasakul pool). Õigusaktide tasemel puudub siin tähtis omavaheline seos, mis kunagi peaks olema tagatud eesmärgiga tõhustada riskijuhtimist jäätmetööstustoimingutes ja saada rohkem teavet selle kohta, kuidas:

- > jäätmeid ohutult käidelda (töötajate kaitse);
- > tegelikult ohtlike aineid hävitada ja ära hoida nende sattumist keskkonda;
- > eraldada ohtlike aineid jäätmetest, mis lähevad taaskasutusse või korduskasutamisele.

2.5.3. OTSENE SEOS KEMIKAALIDE JA JÄÄTMETE VAHEL

Ehkki see võib näida üsna iseenesest mõistetavana, on väga tähtis seos ohtlike ainete ohjamise ja jäätmete vahel see, et ohtlike ainete liigid ja kogused, mida kasutatakse segude või toodete tootmisel, avaldavad otsest mõju jäätmete ohtlikkusele ja selle ulatusele. Kuna jäätmete kõrvaldamine on ettevõtetele nii keskkonnasõbralikust kui ka majanduslikust küljest oluline teema, tuuakse see siin välja, sest ta võib osutada tähtsaks argumendiks, mis toetab ohtlike ainete asendamist, õigusaktidega kehtestatud nõuetega vastavuses olemist või kuluefektiivset tootmist.

2.5.4. KOOSTÖÖ AMETIASUTUSTE TASEMEL

On mitmeid viise, kuidas ametiasutused, kes rakendavad ja jõustavad REACHi ja ametiasutused, kes rakendavad ja jõustavad jäätmeid käsitlevaid õigusakte, võiksid koostööd teha ja ühendada oma tegevusi, selleks et kasu saada teise õigusruumi teabest, protseduuridest ja kompetentsist, nagu:

- > jäätmetega tegelevad asutused võiksid kasutada ohutuskaartidel olevat teavet selleks, et kontrollida, kas ettevõtted käitlevad oma jäätmeid õigesti;
- > jäätmete ja kemikaalidega tegelevad asutused võiksid arutada ja jagada omavahel seisukohti ainete, segude ja "objektide" nagu tooted staatuse kohta - kas neile kohalduvad REACH nõuded või tuleb neid käsitleda jäätmeid käsitlevate õigusaktide mõistes;
- > jäätmetega tegelevad asutused võiksid koostööd teha kemikaalidega tegelevate asutustega, et kontrollida, kas erandeid REACH määrusest on õigesti taotletud (taaskasutusse võetud ainete identsus ja ohutuskaartide olemasolu);
- > kemikaalidega tegelevad asutused võiksid õppida jäätmetega tegelevatelt asutustelt materjalide

tüüpilist koostist ja päritolu ringlusse võetud materjalides ja teha selle põhjal otsuseid, kas ohtudest teavitamine on vajalik või mitte;

- > teavet registreeritud ainete andmebaasis võiksid kasutada jäätmetega tegelevad asutused kontrollimaks, kas jäätmekoodid on õigesti määratud.

Infoallikad

- > ELi jäätmeid käsitlevad õigusaktid
<http://ec.europa.eu/environment/waste/legislation/index.htm>
- > REACH jäätmete ja taaskasutusse võetud ainete juhend
http://echa.europa.eu/documents/10162/13632/waste_recovered_en.pdf
- > REACH jäätmeetapi kemikaaliohutuse hindamise juhend
http://echa.europa.eu/documents/10162/13632/r18_v2_final_en.pdf
- > Kriteeriumid, millal jäätmed lakkavad olemast jäätmed
http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/end_of_waste.htm

3. Soovitused esmasteks sammudeks

Nagu eelnevates peatükkides kirjeldatud, on kõik neli õigusruumi - THD, WFD/MSRD, jäätmete raamdirektiiv ja REACH määrus - väga keerulised ning neil on mitmeid ühendavaid aspekte ja erinevusi. Antud õigusraamistike rakendamine ja jõustamine toob kaasa mitmeid väljakutseid nii pädevatele asutustele kui ka tööstusele ning nõuab head arusaamist nende raamistike printsiipidest, ja mis veelgi tähtsam, koostööd ja informatsiooni vahetamist ametiasutuste ja teiste osapoolte vahel.

Efektiivne keskkonnakaitse on võimalik ainult juhul, kui tööstus, reoveepuhastusjaamad, lubasid väljastavad asutused, järelevalve- ning seireasutused on kaasatud!

Käesolev peatükk annab mõned ideed, kuidas kemikaale ja keskkonda käsitlevaid õigusakte on võimalik kõige efektiivsemalt rakendada, milline informatsioon on oluline ja missugused peaksid olema esimesed sammud nende eesmärkide saavutamiseks.

3.1. Kuidas pääseda ligi REACH infole ja seda kasutada?

REACH registreerimise käigus kogutakse teavet Euroopa Kemikaaliameti poolt EL tasandil. Osa sellest teabest on kättesaadav ainult liikmesriikide pädevatele asutustele,

kuid enamuse teabest on kättesaadav üldsusele. Allolevas tabelis on esitatud teave, mis võiks olla oluline keskkonnakaitseasutustele.

Informatsiooni tüüp	Ligipääs	Link	Lisatud informatsioon
Registreeritud ained	avalik	http://apps.echa.europa.eu/registered/registered-sub.aspx http://www.echemportal.org/	EÜ/CAS nr, aine nimetus, registreerimise tüüp, toimiku kättesaadavus
Registreeritud ainete keemiliste omaduste teave	avalik	http://echa.europa.eu/chem_data/authorisation_process/candidate_list_table_en.asp	Aine klassifitseerimine ja märgistamine, omadused (füüsikalised-keemilised omadused, ökotoksilisus, levik ja käitumine keskkonnas, mürgisus), iga toksilisuse ja ökotoksilisuse uuringu tulemused, tuletatud mittetoimiv tase (DNEL) või arvutuslik mittetoimiv sisaldus (PNEC), ohutu kasutamise soovitus, analüütilised meetodid kui nõutud REACH IX või X lisaga, mis võimaldavad avastada keskkonda sattunud ohtliku aine, samuti määrata otsest mõju inimesele.
Autoriseerimise kandidaatsimekiri	avalik	http://echa.europa.eu/chem_data/authorisation_process/candidate_list_table_en.asp	EÜ/CAS nr, aine nimetus, lisamise põhjus, toetavad dokumendid aine kohta.
Autoriseerimise nimekiri	avalik	http://echa.europa.eu/reach/authorisation_under_reach/authorisation_list_en.asp	EÜ/CAS nr, aine nimetus, autoriseerimise taotluse esitamise tähtaeg, sulgemiskuupäev
Kehtivad piirangud	avalik	http://echa.europa.eu/reach/restriction/existing_restriction_en.asp	EÜ/CAS nr, aine nimetus, piirangute tingimused.

Informatsiooni tüüp	Ligipääs	Link	Lisatud informatsioon
Oluline teave jõustamiseks	Liikmes-riigi pädev asutus	RIPE - REACH-määruse jõustamise teabeportaal (REACH Information Portal for Enforcement). Saab ühendust võtta liikmesriikide pädevate asutustega üksikajalike andmete taotlemiseks	Ettevõtte informatsioon (aadress, kontaktandmed & isikud, asukohad), registreerimise üldteave (kogus, kuupäev, viitenumber, jne), ainete identifitseerimise informatsioon (mitte koostis), määratud kasutusala & mittesoovitatavad kasutusala, klassifitseerimise informatsioon (CLP ja DPD), märgistamise informatsioon, ohutuse teave (esmaabi, tulekustutusmeetmed, juhuslik keskkonda sattumine, käitlemine, kokkupuutekontroll, stabiilsus ja reaktsioonivõime), jäätmekäitlus, füüsilised ja keemilised omadused (põhiväärtused), toksikoloogilised omadused (põhiväärtused), ökotoksikoloogilised omadused (põhiväärtused), teatud kokkupuute teave (viisid)
Klassifitseerimis- ja märgistusandmik	avalik	http://echa.europa.eu/clp/c_l_inventory_en.asp	Teavitatud ja registreeritud ainete klassifitseerimise ja märgistamise informatsioon tootjate ja importijate poolt. See sisaldab ka ühtlustatud klassifikatsiooni nimekirja (CLP VI lisa tabel 3.1).

Näited, kuidas REACH teave võib olla kasulik (osa teabest saab otsida läbi liikmesriikidele tagatud juurdepääsu ECHA andmebaasidele):

- > otsida teatud keskkonnanõuetlike ainete tootjaid/importijaid, nt vastavalt keskkonnaseire tulemustele;
- > leida põhjalikku teavet teatud aine(te) omaduste kohta, nt PNEC;
- > kontrollida, kas ettevõtte täidab REACH/CLP teabeesitamise kohustusi;

- > kontrollida, kas aine tootmise kohta edastatud informatsioon vastab käitise olukorrale;
- > kontrollida, kas ohutuskardi sisu on kooskõlas registreerimistoimikus edastatud teabega;
- > kontrollida, kuidas aineid tegelikkuses ettevõttes kasutatakse (ainete kasutamine peab olema kooskõlas registreerimisel ja ohutuskardiga edastatud teabega kindlaksmääratud kasutuste osas);
- > kontrollida, kas teatud ohtlikele ainele on rakendatud autoriseerimist, jne (taotlejatel peab olema autoriseerimisnumber, kui otsust ei ole veel tehtud; muidu peab selle esitama ohutuskardil).

3.2. Kuidas on keskkonnaluba kooskõlas veepoliitika raamdirektiiviga?

Praegu on enamik väljastatavaid keskkonnalube kooskõlas THDga. Siiski on oluline tagada, et keskkonnaluba on kooskõlas üldiste õiguslike kohustustega, kuna nii õiguslikust kui ka keskkonnakaitse seisukohast on vastuvõetamatu, kui käitis saab kompleksloa, kuid rikub mõnesid teisi õigusakte. See tähendab, et teiste õigusaktidega kehtestatud nõuetega vastavuses olemine on eeltingimus iga kompleksloa saamiseks.

Selleks, et keskkonnaluba oleks kooskõlas WFDga, st oleks vastavuses WFD/MSRD nõuetega, on vajalik teada, kas see käitis võib mõjutada pinna- või põhjavett. Miinimumnõuded, et keskkonnaluba oleks kooskõlas WFDga:

- puudub märgatav mõju pinna- ja põhjavee seisundile;
- heited nii pinna- kui põhjavette on rangelt kontrollitud ning saasteainete kogused ei ületa EQSe, mis on kehtestatud WFD/MSRDga.

Sisuliselt peavad ka teised keskkonnaluba tingimused olema kooskõlas, näiteks veemajanduskavades kehtestatud meetmete ja seirenõuetega.

Seega, keskkonnaluba väljastamisel peab spetsialist täitma järgmised **miinimumsammud**:

- otsima teavet selliste saasteainete keemiliste omaduste kohta, mida juhitakse vette teatud käitisest ning mis võivad asjaomaste veekogude jaoks olla olulised, nt arvutatud PNEC väärtused, olemasolevad kokkupuutesenaariumid jne.;
- küsima teavet, kas asjaomases veekogus on ohtlike ainete sisaldused kooskõlas keskkonna kvaliteedi piirväärtustega (vesi, setted või elustik), st kas selles veekogus rikutakse EQSe;
- kontrollima, kas teatud käitise poolt vette juhitud ained võivad mõjutada veekogu seisundit (võib

kasutada PNEC väärtusi, et kindlaks määrata, kas heited on kriitilised; otsustama, millised oleksid asjakohased meetmed, mida peaks keskkonnanaloo rakendama (heidete vähendamise üle otsustamisel saab kasutada kokkupuutestsenaariume; kui PVT rakendamine ei ole piisav, on kohustuslik rakendada lisameetmeid, nt rangemat tehnikat kui PVT).

Näiteks, kui käitisest juhitakse vette ainet, millele on WFD järgi kehtestatud EQS, siis selle käitise keskkonnanaloo tingimustega (heite piirväärtusega) peab olema tagatud, et aine sisaldus pinnavees ei ületa EQS väärtust.

Asjakohase heite piirväärtuse määramiseks tuleks läbi viia riskide hindamine.

Pealegi peavad järelevalveasutused kontrollima keskkonnanaloo spetsiifiliste tingimuste täitmist (põhiline kontroll) ning uurima, kas prognoositud tagajärjed keskkonna kvaliteedi piirväärtuste suhtes on täidetud. Inspekteerimise tulemused tuleb edastada lubasid väljastavatele asutustele (võimalikuks lubade läbivaatamiseks) ja veespetsialistidele (nt segunemispiirkondade ülevaatamiseks).

3.3. Kuidas on keskkonnaluba kooskõlas REACH määrusega?

Keskkonnanaloo väljastamisel peab veenduma, et käitis oleks kooskõlas REACH põhioletustega:

- 1) vastavalt REACHile võib käitises kasutada ainult eelregistreeritud ja/või registreeritud aineid või siis aineid, millele kehtib erand;
- 2) käitis peab järgima REACHis kehtestatud piiranguid kemikaalide kasutamisele; seega, enne keskkonnanaloo väljastamist tuleb käitise osas konsulteerida

REACH jõustamise eest vastutava ametiasutusega ja/või paluda käitiselt dokumentatsiooni, mis näitab vastavust REACH nõuetega;

- 3) ECHA peab teavitama keskkonnalubasid väljastavaid asutusi igast allkasutajast, kes on teavitatud autoriseerimisele kuuluva aine kasutusest; järelevalve teostamisel tuleks selliseid kasutajaid kontrollida esmajärjekorras.

3.4. Kuidas kasutada seireandmeid?

Nii THD kui ka WFD/MSRD sisaldavad seirenõudeid - protsesside, vettejuhtimise, vee kvaliteedi, elustiku, jne. suhtes. Mõningatel juhtudel on seirenõuded täpsed - THD käitajad peavad seirama aineid, mille jaoks neil on määratud tingimused keskkonnanaloo; WFD järgi tuleb seirata aineid, mis on ohtlikud ning lisaks on nõutud ka üldisem veekogude seire.

Muidugi, ühe valdkonna seire tüüp ja sagedus võib, või ei või, olla sobilik kasutamiseks teise valdkonna seires/analüütilises protsessis. Seega tuleks hoolitseda selle eest, et seire tulemusi oleks võimalik integreerida erinevate valdkondade vahel. Pädevate asutuste kohustus on tagada, et seirealane teave oleks erinevates keskkonnajuhtimise valdkondades lihtsalt kättesaadav ning et see oleks maksimaalselt väärtustatud.

Seega lubasid väljastavad asutused ja veega tegelevad ametiasutused peavad arutlema ja vahetama informatsiooni seire protseduuride ja tulemuste osas:

- 1) THD käitiste seire annab olulist informatsiooni veekogude koormuse osas ja veespetsialistid peaksid teadma sellise seire andmeid;

- 2) kui THD käitisega on probleeme, siis veespetsialistid peavad komplekslubasid väljastava ametiasutusega arutama võimalust, et käitise käitaja teostab ja rahastab kohaliku keskkonna seiret, et uurida käitise mõjusid;

- 3) kui on täheldatud keskkonna kvaliteedi piirväärtuste ületamisi, siis käitajad/lubasid väljastavad asutused peavad kindlaks tegema, kas seireandmed, modelleerimise analüüsid jne. on olemas, et uurida käitise tegevuse ja EQSde vahelist seost, või on vajalik läbi viia täiendavaid analüüse;

- 4) seire tulemuste hindamisel peavad veespetsialistid olema valmis suhtlema THD pädevate asutustega kõikidel juhtudel, kus THD käitised põhjustavad ettearvamatuid tagajärgi veekogudele; see võib tuleneda käitise lubamatust tegevusest (mis nõuab kontrollimist) või saasteainete ootamatust käitumisest, jne, mis võib vajada käitise tegevuse ja keskkonnanaloo tingimuste läbivaatamist.

3.5. Millised on järgmised sammud?

- > Kutsuge kokku siseriiklik töögrupp, mis koosneb REACH pädevatest asutustest, keskkonnalubadega tegelevatest asutustest ning ametiasutustest, kes vastutavad vee ja jäätmete alaste õigusaktide nõuete jõustamise eest, et arutada õigusaktide omavahelisi seoseid. Sageli vastutavad erinevate õigusraamistike rakendamise eest ka erinevad ametiasutused ning teabevahetus on vajalik selleks, et õigusaktide omavahelisi seoseid edukalt rakendada.
- > Leppige kokku, et vahetate regulaarselt omavahel andmeid. Seda saab teha ka juba eksisteerivate töögruppide või uue töögrupi raames.
- > Arutage vastutavate ametiasutustega, millised ained on problemaatilised ja miks. On tähtis määratleda, millised ained kõikidest õigusraamistike all mainitud ohtlikest ainetest on siseriiklikeks prioriteetideks. Hindamisel saab kasutada seireandmeid, teadustööde tulemusi, uurimisprojektide tulemusi, siseriiklike rakendamisplaanide ja teisi usaldusväärseid allikaid.
- > Korraldage koolitusi, kus inspektorid saaksid informeerida üksteist sellest, mida nad teevad. Vane-
minspektorid või siis need kolleegid, kes regulaarselt osalevad siseriiklike töögruppide töös, saavad enam teadlikuks viimastest muudatustest õigusaktides või siseriiklikes arengukavades ning saavad teisi selles osas teavitada. Kui sellega kaasneb ka praktiliste töökogemuste vahetamine, on vajalik ja tähtis informatsioon edasi antud ning ei ole vaja kaasata ei väliskoolitajaid ega kulutada selleks suuri rahalisi vahendeid.

Eesti	Baltic Environmental Forum Estonia www.bef.ee
Läti	Baltic Environmental Forum Latvia www.bef.lv
Leedu	Baltic Environmental Forum Lithuania www.bef.lt
Poola	Regional Environmental Center for Central and Eastern Europe Country office Poland www.rec.org

REGIONAL ENVIRONMENTAL CENTER
Poland

